

Володимир АЛЕКСАНДРОВИЧ

ЛЬВІВСЬКЕ СЕРЕДОВИЩЕ МАЙСТРІВ МАЛЯРСТВА ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКОГО КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНОГО РОДОВОДУ В XVII СТОЛІТТІ

Еволюція львівського середовища малярів західноєвропейського культурно-історичної орієнтації упродовж XVII ст. усе ще не привернула належної уваги. Поширені уявлення про його представників і надалі, здебільшого, немало прив'язані, насамперед, до вступних персональних переліків, споряджених при вибіркового перегляді з цілком іншою метою львівських актових книг. Окремі такі матеріали ще перед кінцем XIX ст. опублікував Владислав Лозиньскі¹. Водночас за актовими книгами старостинського уряду їх доповнив Фердинанд Бостель² та згодом знову ж за актами міського уряду – Тедеуш Маньковскі³. Нові відомості надалі з'являлися не так уже й часто, найперше на сторінках спеціальних словників⁴. Спільною рисою таких публікацій виступає причинкарський характер та відсутність систематичного опрацювання писемних джерел, а нерідко й навіть зовсім елементарної обізнаності з ними при практикованому за новіших часів укладенні біограм на підставі опублікованих переказів та давніших чужих принагідних і через те не завжди належно не те що вичерпних, а навіть коректних щодо викладу змісту нотаток*. Зібрані й укладені при okazji переліки фактів та імен незмінно

¹ *Łoziński W.* O lwowskich malarzach XVII wieku / W. Łoziński // Sprawozdania Komisji do Badania Historii Sztuki w Polsce (далі – SKHS). – Kraków, 1896. – Т. 5. – С. XLVII–XLIX. Оскільки в літературі виникло й накопичилося немало різнорідних перекозень, “курйозів” та очевидних помилок внаслідок незмінно стосовної досі як полонізації українських імен та прізвищ, так і, відповідно, українізації польських (окремі конкретні приклади див. далі), пропонуваній виклад відходить від такої практики й подає польські імена та прізвища в наближенні до їх оригінальної вимови, полонізовані в писемних джерелах імена і прізвища майстрів вірменського походження наводяться в українській версії.

² *Bostel F.* Z dziejów malarstwa lwowskiego / F. Bostel // SKHS. – Т. 5. – С. 155–161.

³ *Mańkowski T.* Lwowski cech malarzy w XVI i XVII wieku / T. Mańkowski. – Lwów, 1936. – С. 36–75. Пор. також: *Ejusdem.* Dawny Lwów jego sztuka i kultura artystyczna / T. Mańkowski. – Londyn, 1974. – С. 279–289.

⁴ *Жолтовський П. М.* Словник-довідник художників, що працювали на Україні у XIV–XVIII ст. / П. М. Жолтовський // Матеріали з етнографії та мистецтвознавства. – Київ, 1962. – Вип. 7–8. – С. 189–232; *Його ж.* Словник художників, що працювали на Україні у XIV–XVIII ст. / П. М. Жолтовський // Жолтовський П. М. Художнє життя на Україні в XVI–XVIII ст. – Київ, 1983. – С. 111–178; *Słownik artystów polskich i obcych w Polsce działających (zmarłych przed 1966 r.) malarze, rzeźbiarze, graficy.* – Wrocław etc., 1971. – Т. 1: А–С; *Słownik...* – Warszawa, 2016. – Т. 10: Sa–Się (видання продовжується).

* Зокрема, такий підхід систематично застосовують видавці згаданого новішого словника польських митців.

виступали поза ширшим контекстом, згодом, при новіших зверненнях до них – також не без перекручень, а навіть помилок, траплялося, й достатньо численних та істотних. Оскільки покладені в основу відповідної традиції найстарші публікації – за відсутності докладніших відомостей – нотували тільки імена та дати, що нерідко відзначає й немало позицій новіших словникових видань, неодноразове принагідне поверхове повторення “задля статистики” та “загальної картини” було приречене неминуче приборати забарвлення відірваної від історичних реалій абстракції.

Проведене систематичне опрацювання головного фонду львівських джерельних матеріалів до історії професійного середовища місцевих малярів переконує у глибоких перемінах у його структурі перед кінцем XVI ст. З давнішого часу наявні відомості тільки про поодиноких представників осередку з латинського культурного кола⁵. Миський уряд у 1597 р., вдавшись до наділеної виразним артистизмом формули, навіть твердив, ніби само малярство в місті доти повинно було квітнути в душі одного чи двох тільки майстрів⁶. Як виявилось за результатами вивчення писемних матеріалів до відповідного аспекту історії професійного середовища, це офіційне з походження визнання, однак, не тільки зовсім не відповідає дійсності, а й виявилось цілком далеким від справжньої відображеної згідним переказом джерел ситуації⁷.

Історія професійного середовища малярів латинського культурного кола у Львові XVII ст. розпочинається від закладення у 1595–1597 рр. зусиллями не зафіксованого походження королівського сервітора Яна Шванковського при підтримці арцибіскупа Яна Димітра Соліковського, який, правда, долучився до самого процесу дещо пізніше⁸, самостійного цеху малярів-католиків⁹. З восьми майстрів первісного складу

⁵ Найдокладніші відомості про їх середовище див.: *Александрович В.* Західноукраїнські малярі XVI століття. Шляхи розвитку професійного середовища (Студії з історії українського мистецтва. – Т. 3) / В. Александрович. – Львів, 2000. – С. 201–236.

⁶ *Piotrowski J.* Przywileje z XVI w. dla bractwa i cechu malarzy katolickich we Lwowie / J. Piotrowski // *Lamus.* – Lwów, 1910. – Т. 2, zes. 2. – С. 269. З цього приводу див.: *Александрович В.* Малярське середовище Львова наприкінці XVI століття й утворення цеху малярів-католиків / В. Александрович // Львів: місто – суспільство – культура. Вісник Львівського університету. Серія історична. Спеціальний випуск. – Львів, 2007. – Т. 6: Львів і Краків: діалог міст в історичній ретроспективі / [під ред. О. Аркуші, М. Мудрого]. – С. 82–85.

⁷ Про присутність малярів перед кінцем століття у засвідченому в джерелах від 1538 р. об'єднаному цехові разом із золотарями та ливарниками див.: *Александрович В.* Малярське середовище... – С. 82–83. Окрім того, у місті працювали також на той час, звісно ж, чисельніші українські майстри, найдокладніше про них див.: *Його ж.* Західноукраїнські малярі... – С. 83–150. Проте зазначене визнання, як видно, враховувати їх не мало наміру зовсім.

⁸ Про його справжній стосунок до цеху на підставі критичного перегляду початкових, незмінно польськопатріотичних трактувань джерельних свідчень авторів вступного періоду осмислення львівського малярського середовища та з доповненнями новими документальними переказами див.: *Александрович В.* Малярське середовище... – С. 109. Пор.: *Ejusdem.* Nuncjusza Germanikusa markiza Malaspiny potwierdzenie przywileju arcybiskupa Jana Dymitra Solikowskiego z dnia 10 lipca 1596 roku dla bractwa i cechu malarzy katolickich we Lwowie z roku 1597 / W. Aleksandrowicz // *Nuncjatura Apostolska w Rzeczypospolitej* / [red. T. Chynczewska-Hennel, K. Wiszowata-Walczak]. – Białystok, 2011. – С. 157–167.

⁹ Найдокладніше скромно задокументований незвично довготривалий процес виникнення цеху описано: *Александрович В.* Малярське середовище... – С. 103–110.

об'єднання – Ян Зярнко, Якуб Лещиньські, Міколай Ружиньські, Ян Рудульт, Юзеф Шольц Вольфовіч, Каспер Шпаньчик, Жан Шенс – кілька, очевидно, мали прибути до міста іззовні саме в період творення цеху чи незадовго до цього. Принаймні, документально це підтверджено щодо Я. Шванковського та Ж. Шенса¹⁰. Після 1600 р. з переліченого початкового складу цеху у Львові надалі постійно фігурує тільки одинокий Ю. Шольц Вольфовіч (†1626?)¹¹. Проте про його професійну активність немає ніяких відомостей, після 1598 р. він навіть жодного разу не відзначений у джерелах як маляр¹². Щойно під 1671 р. віднайшлася вказівка на переховування у знаній львівській родині Боїмів портрета протопласта місцевого відгалуження роду – Георгія Боїма (†1617) з нотаткою, що він мав бути “Шольцової роботи”¹³. Вона дала змогу висунути припущення про вірогідне авторство Ю. Шольц Вольфовіча щодо відзначеного зображення та відтворення власне його в репліці¹⁴, збереженій зі складу родинної галереї у каплиці Боїмів¹⁵. Інші майстри зникають безслідно¹⁶. Водночас в

¹⁰ Див.: *Александрович В.* Малярське середовище... – С. 88–89, 95–96.

¹¹ Найдокладніші відомості про нього наведено: *Александрович В.* Малярське середовище... – С. 98–101.

¹² *Александрович В.* Малярське середовище... – С. 99. Показово, що його імені немає у реєстрі 1614 р. сплати податку від ремесла (хоча, правда, в ньому відсутній і, безперечно, чинний тоді в місті Єжи Чвохеровіч): Там само. – С. 101.

¹³ До літератури з помилковим відчитанням “Pana Woima” як “Jana Woima” впроваджено: *Łoziński W.* O lwowskich malarzach... – S. XLIX. Справжнє прочитання з’ясовано: *Александрович В.* Матвій Домарацький, маляр львівський і комарненський / В. Александрович // Пам’ятки України: історія та культура. – 2005. – Ч. 1. – С. 44.

¹⁴ Новіші кольорові відтворення див.: *Сидор О.* Домарацький Матвій (?). Портрет Георгія Боїма / О. Сидор // Український портрет XVI–XVIII століть / [автори-укладачі Г. Белікова, Л. Членова]. – Київ, 2005. – С. 131. – № 84; *Александрович В.* Матвій Домарацький... – С. 48. В обох випадках портрет віднесено до доробку М. Домарацького. Проте подальше докладніше вивчення показало в копії новішу репліку гаданого оригіналу цього майстра: *Його ж.* Львівський осередок... – С. 55, приміт. 122.

¹⁵ *Александрович В.* Матвій Домарацький... – С. 49–50. Докладніше про місце втраченого гаданого портрету роботи Ю. Шольц Вольфовіча в ранній історії жанру на львівському ґрунті див.: *Його ж.* Львівське портретне малярство першої третини XVII століття / В. Александрович // Культура і мистецтво західноукраїнських земель 2011, 2012 / [відп. ред. В. Александрович]. – Львів, 2018 (друкується).

¹⁶ Пізніші відомості є ще тільки про Я. Зярнка, проте надалі його засвідчено винятково в Італії та Франції: *Александрович В.* Малярське середовище... – С. 95. Давніша література подала тільки французькі аспекти біографії майстра, проте вдалося віднайти документальні підтвердження його неодноразового перебування також і в Італії. Донедавна був доступний тільки одинокий переказ 1600 р., коли молодший брат Марцін свідчив, що Я. Зярнко “...po pause w rzemiośle malarskim do Włoch wędrował”, проте вже дійшла звістка про повернення та затримання по дорозі у Вроцлаві: *Łoziński W.* O malarzach lwowskich. – S. LIX. Доказом вірогідного побуту митця в Італії наступного року сприймається виконана тоді панорама Флоренції, єдиний зафіксований у літературі примірник якої продано 1872 р. в Парижі на аукціоні колекції замку в містечку Поморзани Золочівського р-ну Львівської обл.: *Catalogue de Vente des Collections du chateau de Pomorzan. Librairie Tross.* – Paris, 1872. – N° 109. – P. 11. Далі “...перебуваючим в мистецтві в Італії” Я. Зярнко названий також під 1611 р., зафіксований там і в 1613 р.: *Александрович В.* Малярське середовище... – С. 95.

останніх роках століття вдалося задокументувати малярів, які не виступають у контексті цеху в найближчі роки після його створення: Бартломеї (1587–1598), Шимон Лещинський (1596–1597), передміщанин з Галицького передмістя Станіслав (1598)¹⁷. Тому місце новопосталої перед кінцем XVI ст. цехової організації в еволюції відповідного аспекту малярської культури Львова визначає, найперше, започатковане саме з її виникненням поступове кількісне зростання середовища майстрів відповідного кола на тлі, загалом, скромнішої їх чисельності в попередній період¹⁸.

Важливою особливістю задокументованого професійного складу тогочасного осередку виступає наявність істотного числа майстрів, прибулих чи тільки певний час зайнятих у місті¹⁹. Іншу сторону ситуації репрезентує син місцевого мельника²⁰ Єжи Чвохеровіч²¹, вивчений у Кракові²². При цьому варто пригадати недавнє, з-перед

¹⁷ Александрович В. Малярське середовище... – С. 116. До них необхідно долучити челядників Шимона (1597), сина покійного на той час поворозника Войцеха і Маргарити, який тоді перебував у Перемишлі (*Łoziński W. O lwowskich malarzach...* – S. XLIX), та пов'язанного з Я. Шванковским Августина Аустерергера чи Веєра з Ельблонга на півночі сучасної Польщі: *Majkowski T. Lwowski cech...* – S. 20; Александрович В. Зі студій над писемними джерелами до історії українського мистецтва. Малярі у мистецьких взаємозв'язках західноукраїнських земель XVI–XVII століть / В. Александрович // Записки Наукового товариства імені Шевченка (далі – ЗНТШ). – Львів, 1998. – Т. 236: Праці Комісії образотворчого та ужиткового мистецтва. – С. 531; *Його ж.* Малярське середовище... – С. 90. Варто також зазначити відсутність докладних відомостей про Станіслава, які не дають змоги встановити, чи не може він бути ідентичним з кимось зі знаних за джерелами майстрів, відновлених у місті на початку наступного століття. Не зайве пригадати також зафіксованого під 1606 р. Станіслава в недалекій Кам'янці-Бузькій: *Його ж.* Західноукраїнські малярі... – С. 238.

¹⁸ Александрович В. Малярське середовище... – С. 116–120. Показово, що аналогічне зростання притаманне й українським майстрам – активне поповнення джерела тут так само вловлюють від 1590-х років, див.: *Його ж.* Західноукраїнські малярі... – С. 133–147; *Його ж.* Покоління творців львівської школи українського малярства XVII століття / В. Александрович // Соціум. Альманах соціальної історії. – Київ, 2008. – Вип. 8. – С. 163–183.

¹⁹ У цьому виявляється давніше не зауважена й шойно останнім часом на матеріалах до історії львівських скульпторів XVIII ст. відзначена в належному контексті найприкметніша загальна особливість складу місцевого середовища майстрів європейського культурного кола: Александрович В. Львівське середовище скульпторів європейської традиції першої половини XVIII століття / В. Александрович // Львівська національна галерея мистецтв. Дослідження і матеріали. – Львів, 2012. – Вип. 3: 2010–2011. – С. 13–43.

²⁰ Центральний державний історичний архів України, м. Львів (далі – ЦДІАЛ України). – Ф. 52 (Магістрат міста Львова). – Оп. 2. – Спр. 24. – С. 868–869; Спр. 26. – С. 1102; Спр. 28. – С. 742, 734 (записаний як *Georgius Mlynarzowicz pictor*); Спр. 388. – С. 1507; Спр. 703А. – Арк. 101 зв.

²¹ Окремі з викладених далі відомостей про нього наведено: *Aleksandrowicz W. Czwochorowicz Jerzy (uzup.) / W. Aleksandrowicz // Uzupełnienia i sprostowania do tomu I Słownika Artystów Polskich.* – [Warszawa, 1993]. – S. 19. Поп.: *Ejusdem. Czwocherowicz Jerzy / W. Aleksandrowicz // Saur Allgemeines Künstlerlexikon. Die Bildenden Künstler aller Zeiten und Völker.* – München; Leipzig, 1999. – Bd. 23: Cuccioni–Dambrau. – S. 320; *Його ж.* Малярське середовище... – С. 117.

²² Александрович В. Малярське середовище... – С. 117. На навчання вказує “ретроспективний” переказ 1603 р., під 1598 р. його відзначено як відсутнього на той час у місті: ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 24. – С. 869.

1596 р., навчання у столиці Я. Зярнка²³, батько якого походив власне з Кракова²⁴. Є. Чвохеровіч помер незадовго до 12 січня 1635 р., коли посмертно облятовано заповіт²⁵, укладений 15 листопада попереднього року²⁶. Джерела подали також його не названого на ім'я учня, сина Петра, племінника Томаша Кулі, якого не пізніше 1618 р. умовили на навчання упродовж чотирьох років і рік “вдосконалення”²⁷, челядника Шимона Голомбека (1613–1614), сина покійного Криштофа Голуба й Агнешки Завадзянки²⁸, Міхала (1619)²⁹ та в заповіті – “товариша” Лукаша. Цьому останньому майстер відказав на його вибір шість “кунштів” зі скрині з ними, яку заповів синові³⁰. Племінник Є. Чвохеровіча Ян 1620 р. розпочав навчання у краківського маляра Тобіаша, очевидно, – Т. Терешковіча, одруженого з сестрою знаного львівського маляра Станіслава Александровіча (про нього див. далі)³¹. Не дивлячись на тривалий період професійної активності, конкретних свідчень з відповідного приводу звично для середовища віднайшлося надто мало. Маляра відзначено, насамперед, серед матеріалів численних судових процесів з різними особами. Зокрема, в 1621 р. він судився зі знаним львівським українським митцем Федором Сеньковичем, звинувачуючи його у відмовлянні замовлень, втім шляхтича Гримултовського на виготовлення гусарських пік³². Піки Є. Чвохеровіч, очевидно, малював регулярно, оскільки в джерелах вони фігурують неодноразово. Зокрема, 1634 р. він сподівався отримати за них

²³ До літератури відповідну відомість впроваджено: *Łoziński W.* O malarzach... – S. XLVII. Докладніше див.: *Александрович В.* Малярі у мистецьких взаємозв'язках Львова і Кракова XV–XVI ст. / В. Александрович // *Lwów. Miasto – społeczeństwo – kultura.* – Kraków, 1998. – Т. 2: *Studia z dziejów Lwowa* / [pod red. Henryka K. Żalińskiego i Kazimierza Karolczaka]. – S. 327–328; *Його ж.* Малярське середовище... – С. 94.

²⁴ *Александрович В.* Малярі у мистецьких взаємозв'язках... – С. 328.

²⁵ ЦДІАЛ України. – Ф. 9 (Львівський гродський суд). – Оп. 1. – Спр. 386. – С. 73. Остання прижиттєва згадка з попереднього року: Там само. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 458. – С. 291.

²⁶ ЦДІАЛ України. – Ф. 9. – Оп. 1. – Спр. 386. – С. 78.

²⁷ Там само. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 394. – С. 864.

²⁸ До літератури його впровадив: *Mańkowski T.* Lwowski cech... – S. 58 (“W warsztacie Jerzego Czwocherowicza kształcił się w r. 1614 czeladnik Szymon Gołąbek”). Е. Ружицькі вказав на згадку про нього з попереднього року в раєцьких актах: *Różycki E.* Gołubowicz Szymon / *E. Różycki* // *Słownik...* – Т. 1. – S. 396–397 (без сторінки відповідної справи; оригінал див.: ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 31. – С. 1461; відомостей Т. Маньковського в газлі не враховано). Зазначене джерело є урядовим підтвердженням походження челядника, при цьому у заголовку він виступає як “Gołąbek”, а в тексті – “Gołubowicz”, прізвище батька наведене у версії “Gołąb”. Обидві інформації давнішої літератури об'єднано: *Александрович В.* Малярське середовище... – С. 120.

²⁹ *Александрович В.* Федір Сенькович. Життєвий і творчий шлях львівського маляра першої третини XVII ст. / В. Александрович // *Львів: місто – суспільство – культура: зб. наук. праць.* Вісник Львівського університету. Серія історична. Спеціальний випуск. – Львів, 1999. – Т. 3 / [за ред. М. Мудрого]. – С. 73.

³⁰ ЦДІАЛ України. – Ф. 9. – Оп. 1. – Спр. 386. – С. 76.

³¹ *Александрович В.* Зі студій... – С. 530.

³² *Його ж.* Федір Сенькович. – С. 72–73.

немалу суму – 500 злотих³³, відзначено їх і в заповіті³⁴. У ньому ж збереглося одинокє посереднє відсилання до малярських робіт з-поза мистецького ремесла, оскільки самому майстрові випадало би приписати новий образ Богородиці на полотні без рами, відказаний до недалекого костьолу Святого Хреста перед Галицькою брамою (до костьолу записано також 10 злотих на цеглу)³⁵. Посереднім свідченням про них випадає розглядати й згадану окрему скриню з “кунштами”.

Через краківську школу пройшов і відзначений там ще під 1609 р. Станіслав Славек³⁶, одружений з донькою знаного львівського вірменського маляра Павла Богуша (†1605)³⁷. Проте про його діяльність на місцевому ґрунті певніших відомостей немає. Під 1615 р. майстер принагідно віднотований у Заславі на Волині (тепер місто Ізяслав Хмельницької обл.)³⁸. Він може бути ідентичний з тим малярем Станіславом, згаданим у листуванні князя Олександра Заславського (у листах князя вказано винятково прізвище), який у Львові малював для князя Олександра портрети львівського офіціала Томаша Піравського й доктора Медицини Павла Домініка Гепнера й пересилав їх до Заслава (1616)³⁹. Цілком можливо, це тільки одинокий задокументований конкретний епізод ширшої активності маляра для знаного волинського магната. Якщо до цього додати також вірогідну краківську школу й знаного майстра попереднього покоління Войцеха Стефановського (†1588)⁴⁰, роль столиці на тогочасному етапі еволюції як професійного середовища, так і, закономірно, самого

³³ ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 458. – С. 291. Очевидно, в цьому зв'язку належить пригадати також побіжну згадку й сестри Софії Косінської під час одного з процесів (1630), що він “farbuie rzeczy swoje”: Там само. – Спр. 45. – С. 1511.

³⁴ ЦДІАЛ України. – Ф. 9. – Оп. 1. – Спр. 386. – С. 78 (“Kopyi malowanych, u gotowych, także u struganych...”).

³⁵ Там само.

³⁶ Про нього див.: *Александрович В. Павло Богуш / В. Александрович // Його ж.* Львівські малярі кінця XVI століття (Студії з історії українського мистецтва. – Т. 2). – Львів, 1998. – С. 116–118.

³⁷ Найдокладніше про нього див.: *Александрович В. Павло Богуш.* – С. 89–126. Виходячи зі становища зятя, Тадеуш Маньковскі трактував С. Славка учнем вірменського майстра: *Mańkowski T. Lwowski cech...* – S. 57). Проте для такого висновку немає ніяких підстав. Той був краків'янином і насправді вчився у місцевому цеху, де його “визволено” в 1604 р., й згадано в переліку цехової “челяді” ще під 1609 р., тобто, логічно вважати, що у Львові він мав би з'явитися щойно після цього. Як зятя померлого ще за десятиліття до того вірменського митця його зафіксовано тільки 1615 р.: *Александрович В. Павло Богуш.* – С. 116–118.

³⁸ *Александрович В.* Львівські малярі кінця... – С. 116–117; *Його ж.* Малярське середовище... – С. 119.

³⁹ *Його ж.* Образотворче і декоративно-ужиткове мистецтво / В. Александрович // Історія української культури: у 5 т. – Київ, 2001. – Т. 2: Українська культура XIII – першої половини XVII століття. – С. 677. Докладніше див.: *Його ж.* Мистецькі клопоти князя Олександра Заславського / В. Александрович // Український археографічний щорічник. Нова серія. – Київ, 2010. – Вип. 15. – С. 202–204.

⁴⁰ Такі контакти рано померлого майстра не задокументовано, проте на їх вірогідність вказують посередні дані: *Александрович В.* Войцех Стефановський / В. Александрович // *Його ж.* Львівські малярі кінця... – С. 140–142; *Його ж.* Малярі у мистецьких взаємозв'язках... – S. 326–327.

львівського малярства мала, очевидно, бути достатньо істотною. Далі краківські пов'язання, мабуть, повинні були занепасти з перенесенням столиці до Варшави (1609), принаймні, в пізніших джерелах вони, як побачимо, майже не фігурують.

До прибулих належав також учень П. Богуша від 1601 р. Станіслав Александровіч з Крумолова⁴¹ поблизу Катовіц, спроваджений, як випадає здогадуватися, за посередництвом дядька – патриція Сімона Александріна⁴², який осів у місті. Поряд з Є. Чвохеровічем, це другий представник відповідного кола, засвідчений упродовж тривалішого часу. 6 квітня 1606 р. син П. Богуша Симон Богушович видав йому документ про закінчення навчання у покійного батька⁴³. Оскільки, згідно з цеховими нормами, воно тривало чотири роки⁴⁴, С. Александровіч мав перебувати у Львові принаймні від 1601 р. Тому він, можливо, ідентичний з тим названим лише на ім'я малярським челядником, який перед 8 січня 1601 р. разом з іншим челядником Петром “зранив” мечника Георгія Чарновіча⁴⁵. Молодий митець одружився з донькою свого майстра від першого шлюбу Катажиною, випадає здогадуватися, уже тільки після смерті патрона⁴⁶. У цьому переконує звична практика ремісничого середовища, докладніше зафіксована в статуті перемишльського об'єднаного цеху золотарів, комісарів і малярів 1625 р., згідно з яким “...po przyjęciu misteryjei pierwszego roku ma zostać przysięgłym mieszczaninem u ożenić się pod winą grzywny srebra” (й платити таку суму щороку, поки не одружиться, або коли б, навпаки, одружився перед виставленням “штук”)⁴⁷. Далі маляр відзначений у судових процесах з вірменами Григорієм Рабічкою (1608) та Лазарем Люходзічем (1612)⁴⁸. Тільки в 1611 р. він прийняв міське право⁴⁹. 10 листопада 1615 р. він уклав контракт зі

⁴¹ ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 34. – С. 194, 211. Цю та окремі інші відомості про майстра до наукового вжитку впроваджено: *Aleksandrowicz W.* (uzup.). *Aleksandrowicz Stanisław / W. Aleksandrowicz // Uzupełnienia i sprostowania...* – S. 5 (з виправленнями видавців, втім і однозначно помилковими, зокрема, про спровадження до Львова щойно близько 1605 р., хоча ще від часів В. Лозинського відомо про завершення п'ятирічного терміну навчання у П. Богуша, який помер саме зазначеного року).

⁴² *Александрович В.* Зі студій... – С. 531; *Його ж* Львівські малярі кінця... – С. 118.

⁴³ Документ до літератури впроваджено: *Łoziński W.* *O lwowskich malarzach...* – Szp. XLIX–LX. Пор.: *Александрович В.* Симон Богушович. Історія і легенда в біографії львівського маляра першої половини XVII століття / В. Александрович // *Вісник Львівського університету. Серія історична.* – Львів, 1997. – Вип. 32. – С. 62; *Його ж.* Павло Богуш. – С. 112–113.

⁴⁴ *Rastawiecki E.* *Słownik malarzów polskich / E. Rastawiecki.* – Warszawa, 1851. – Т. 2. – С. 303–304; *Mańkowski T.* *Lwowski cech...* – S. 101; Економічні привілеї міста Львова XV–XVIII ст.: привілеї та статuti ремісничих цехів і купецьких корпорацій / [упоряд. М. Капраль]. – Львів, 2007. – С. 564, 566.

⁴⁵ ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 388. – С. 958.

⁴⁶ *Александрович В.* Павло Богуш. – С. 116. Разом вони вперше задокументовані тільки при виділенні материнської частки її спадку в 1611 р.: ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 256. – С. 1435–1436.

⁴⁷ *Ejusdem.* Statut cechu złotników, malarzy i konwisarzy przemyskich, potwierdzony 6 października 1625 roku / W. Aleksandrowycz // *Rocznik Historyczno-Archiwalny.* – Przemyśl, 1997. – Т. 12. – S. 11.

⁴⁸ ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 257. – С. 140–141, 305, 314; Спр. 391. – С. 206.

⁴⁹ *Заяць О.* Громадяни Львова XIV–XVII ст.: правовий статус, склад, походження / О. Заяць. – Київ; Львів, 2012. – С. 307. У виданні реєстрів прийняття до міського права відсутній, див.:

шляхтичем Миколаєм Венгліньскім на малювання вівтаря для домініканського костюлу святої Марії Магдалини на передмісті Львова⁵⁰ й наступного року йому в рахунок передбаченої умовою оплати відлічено 200 злотих⁵¹. Упродовж 1616–1618 рр. він виступає у справах поділу батьківського спадку дружини⁵² і в останньому році зафіксований мешканцем Краківської вулиці⁵³. У 1622, 1628, 1630, та 1640 рр. С. Александровіч віднований у метричних книгах кафедрального костюлу як хресний батько⁵⁴. Очевидно, його дружини стосується запис там же про Катажину малярку, хресну Альберта, сина Яна Водного і Катажини (1621)⁵⁵. 1635 р. він оскаржив калуського писаря Маця Вінніцького, на замовлення якого малював хоругву для калуського братства святої Анни на зразок зробленої раніше для львівського монастиря бернардинів. Писар також взяв від нього вже готову картину із зображенням Богоматері з тілом мертвого Христа під хрестом. Згідно зі скаргою маляра, замовник повернув подерту хоругву з попсованим деревком і картину через те, що хоругва була виконана на іншого кольору тканині – домовленого він відшукати не зміг⁵⁶. Судовий розгляд продовжувався й наступного року⁵⁷. У 1644 р. С. Александровіч свідчив про необхідність малярчикові Альберту⁵⁸ “термінувати” ще рік в Альберта Крауза⁵⁹. Сестра осілого у Львові митця – Єлизавета була замужем у Кракові за малярем Тобіасом Терешковичем⁶⁰, а брат Себастьян, столяр, – райцею Ченстохови⁶¹. У 1645 р. С. Александровіч у Кракові судився за рухому частину спадку померлої як удови сестри⁶². На початку 1648 р. майстер виступив свідком у конфлікті між малярами Іваном Городецьким та Яном Крезвалле (Дзіані) з приводу робіт, які на замовлення слуг покійного брацлавського воєводи Александра Домініка Казановського виконував український

Album civium Leopoliensium. Rejesty przyjęć do prawa miejskiego we Lwowie: 1388–1783 / [wyd. A. Janeczek]. – Poznań; Warszawa, 2005. – Т. 1.

⁵⁰ ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 394. – С. 241.

⁵¹ Там само. – Спр. 451. – С. 255. Т. Маньковскі писав про виплату суми “pro pictura altaris”, проте відкликався не до цитованого документу, а наведеної раніше згадки про контракт, відсилання до якого в нього, однак, немає: *Mankowski T. Lwowski cech...* – С. 57. У новішому польському словнику митців з покликом на цитовану публікацію стверджено про виконання “ok. 1616” “malowidła ołtarzowego”: *Aleksandrowicz Stanisław // Słownik...* – Т. 1. – С. 23.

⁵² ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 33. – С. 46, 248–249; Спр. 394. – С. 757–758, 791

⁵³ Там само. – Спр. 773. – С. 670.

⁵⁴ Там само. – Ф. 197. – Оп. 2. – Спр. 1250. – Арк. 118, 187, 235, 378 зв., 431.

⁵⁵ Там само. – Арк. 103 зв.

⁵⁶ Там само. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 399. – С. 307–308. Матеріали процесу частково використано: *Aleksandrowicz W. (uzur.) Aleksandrowicz Stanisław.* – С. 5; *Його же.* Зі студій... – С. 531.

⁵⁷ ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 458. – С. 65, 456.

⁵⁸ У самому свідченні прізвища немає, його зберіг інший документальний запис з того ж приводу: ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 460. – С. 289.

⁵⁹ ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 460. – С. 261.

⁶⁰ Там само. – Спр. 34. – С. 194 (професія чоловіка не вказана); Спр. 57. – С. 1097–1098; Спр. 153. – С. 370.

⁶¹ Там само. – Спр. 34. – С. 194.

⁶² *Tomkowicz S. Przyczyunki do historii kultury Krakowa w pierwszej połowie XVII w / S. Tomkowicz.* – Lwów, 1912. – С. 155.

митець для похорону магната⁶³. Востаннє С. Александровіча згадано 7 вересня того ж року при засвідченні походження Павла Засадзкого⁶⁴. Він виявився “довгожителем”, як і Є. Чвохеровіч, другим і останнім хоч якось докладніше задокументованим представником середовища відповідного кола першої половини століття.

Окремі митці перехідного періоду відомі за досить обмеженим фондом джерельних переказів. Нотований від 1600 р. як челядник⁶⁵ і маляр⁶⁶ брат Я. Зярнка Марцін працював до 1613 р., коли разом з дружиною Анною відпровав сестрі Анні з чоловіком, столярем Павлом Пйотровським, свою частку родинного будинку разом з городом⁶⁷. Можливо, це пов’язано з намірами покинути Львів, принаймні пізніших відомостей про нього в місті (й загалом) не виявлено. Одинокий факт професійної біографії маловідомого майстра зберегла унікальна для тогочасної місцевої ситуації умова з міщанином із Нового Сонча неподалік від Кракова Яном Бером на малювання картини “Сусанна і старці” (1604)⁶⁸. Того року він міг кудись від’їздити, оскільки наближений до родини кушнір Єронім Вайдолт принагідно згадав тоді про очікуване можливе прибуття обох відсутніх братів⁶⁹.

Винятковий для середовища факт безпосереднього продовження цехової традиції засвідчує історія родини глави цеху – Я. Шванковського. Після його смерті, як щойно не так давно вдалося встановити⁷⁰, залишилися неповнолітні сини й удова, згідно із загальноприйнятими цеховими нормами⁷¹, зберігала майстерню та близько десятиліття

⁶³ *Александрович В.* Львівський осередок... – С. 41, приміт. 24.

⁶⁴ ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 60. – С. 87 (у документі помилка: вказано дату в понеділок після Різдва Богородиці, тоді як зазначеного року свято випадало акурат на цей день).

⁶⁵ Там само. – Спр. 25. – С. 825 (фігурує при описі майна покійної матері), 827 (без заняття), 905 (вицінення майна).

⁶⁶ Там само. – С. 912.

⁶⁷ Там само. – Спр. 31. – С. 1287–1289.

⁶⁸ *Александрович В.* Львівські контракти на малярські роботи кінця XVI–XVII століття / В. Александрович // Україна модерна. – Львів, 2000. – № 4–5. – С. 347–350 (коментар), 365 (текст умови).

⁶⁹ ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 389. – С. 1371. Це єдине віднайдене свідчення щодо можливості прибуття до Львова після 1600 р. Я. Зярнка. Не відомо, правда, чи до цього дійшло.

⁷⁰ Вперше на синів Я. Шванковського вказано: *Александрович В.* Образотворчі напрями в діяльності майстрів західноукраїнського малярства XVI–XVII століть / В. Александрович // ЗНТШ. – Львів, 1994. – Т. 227: Праці Секції мистецтвознавства. – С. 68. Докладніше див.: *Його ж.* Львівські контракти... – С. 351–352. *Його ж.* Малярське середовище... – С. 92–93.

⁷¹ Статут львівського малярського цеху 1597 р. стверджував: “*Ze tysz po śmierci małżonków swych, wdowy ucciwe z dziatkami cieszkie pożywienie miewaią, będzieli żandała pozostała wdowa tosz rzmiósło dzierzec po nieboszczyku, a bracia słuszna by prosbę i potrzebę iei widzeli, poki nie poidzie za mąż, a ucciwie żyć bęndzie, powinni ją bęnda przystoiną czeliadzią ratować y słuszna opatrować robotą, dlia Boga y dlia ucciwego zachowania sirocztwa iei*”. Див.: *Rastawiecki E.* Słownik... – Т. 2. – С. 303; *Mańkowski T.* Lwowski cech... – С. 101; Економічні привілеї... – С. 564. Докладніше ця норма професійного співжиття лаконічно викладена у цитованому статуті перемишльського об’єднаного цеху золотарів, конвісарів і малярів 1625 р., згідно з яким “...iesliby bracki potomek został, tedy iei wolno robić rzemiosło poki potomka staie y poki się cnotliwie rządzić będzie”: *Aleksandrowycz W.* Statut... – С. 15.

керувала нею. Перед 25 травня 1610 р. старший син Ян Шванковські-молодший, на той час ще неповнолітній, разом з матір'ю уклав контракт на вівтар для львівського монастиря францисканців. Проте замовлення виявилось не виконаним вчасно, внаслідок чого їх заскаржили й мати змушена була скласти зобов'язання про завершення вівтаря до кінця вересня⁷². 27 квітня наступного року він як челядник, але вже на той час повнолітній, умовився про намалювання до 13 липня того ж року не вказаного образу для монастиря домініканців у місті Бар на Вінничині⁷³. 18 листопада 1616 р. Я. Шванковські-молодший з дружиною Регіною хрестив сина Даміана⁷⁴. Найправдоподібніше, саме до нього 8 грудня 1616 р. писав знаний волинський магнат, князь Олександр Заславський із резиденції у Заславі: “Moy łaskawy p[anie] Szwankowski[...]. Obraz nieboszczyka x[iędza] Marcina posyłam w[asz]m[ości] nazad, prosząc, abyś go w[asz]m[ość] poprawił, bo nie iest na twarzy bynamniey podobny, tiskis (?) w brzuchu, posyłam w[asz]m[ości] i pieniądze za nie[g]o złot[y]ch osm”⁷⁵. В адресі немає імені, до висновку про Яна схиляють відзначені його давніші контакти з монастирем домініканців у Барі як свідчення відповідного напрямку пов'язань. 27 лютого 1617 р. маляр уже не жив⁷⁶. Його молодший, випадало би здогадуватися, брат Даніель вперше згаданий під 1612 р.⁷⁷, проте наступні документи про нього походять уже тільки з часу після його смерті між 2 жовтня 1623, коли укладено заповіт і 31 січня 1624 р.⁷⁸ Очевидно, він став жертвою епідемії, яка лютувала тоді в місті⁷⁹.

Упродовж перших десятиліть століття джерела подають ще декількох майстрів, про яких так само немає докладніших відомостей.

Пйотр, можливо, ідентичний з челядником, згаданим разом із челядником Станіславом під 1601 р.⁸⁰ Передміщанин з Галицького передмістя Пйотр із дружиною Анною 1607 р. хрестив сина Анджея⁸¹. 1615 р. якийсь маляр Пйотр принагідно відзначений разом з кравцем Адамом⁸². У 1619 р. охрещено Регіну, доньку Петра і Катажини⁸³, а наступного року Катажина, дружина маляра Петра Половецкого, разом з малярем Валенти Пачановскім хрестила Регіну, доньку Яна Пйотровського (професія

⁷² Александрович В. Львівські контракти... – С. 352; *Його ж.* Малярське середовище... – С. 92–93. Відомості стосовно цього вівтаря впровадив до наукового вжитку ще Т. Маньковські, проте в нього не враховано наявної у документі цілком виразної вказівки на главу львівських малярів-католиків як на той час уже померлого і його сина – саме який і мав працювати над відповідним замовленням: *Mańkowski T. Lwowski cech...* – S. 37.

⁷³ Александрович В. Малярське середовище... – С. 93, приміт. 101.

⁷⁴ ЦДІАЛ України. – Ф. 197. – Оп. 2. – Спр. 1250. – Арк. 17.

⁷⁵ Александрович В. Мистецькі клопоти... – С. 205.

⁷⁶ *Його ж.* Малярське середовище... – С. 93, приміт. 101.

⁷⁷ ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 31. – С. 307.

⁷⁸ Александрович В. Малярське середовище... – С. 93, приміт. 102.

⁷⁹ Див.: *Charewiczowa L. Klęski zaraz w dawnym Lwowie / L. Charewiczowa.* – Lwów, 1930. – S. 49–53.

⁸⁰ Див. вище приміт. 44.

⁸¹ ЦДІАЛ України. – Ф. 197. – Оп. 2. – Спр. 1249. – Арк. 264.

⁸² Там само. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 482. – С. 259.

⁸³ Там само. – Ф. 197. – Оп. 2. – Спр. 1250. – Арк. 76 зв.

не вказана) й Катажини⁸⁴. 1624 р. Пйотр виступає хрещеним батьком⁸⁵, натомість 1636 р. охрещено Зофію⁸⁶, доньку маляра П. Половецкого і Катажини.

Якуб принагідно віднотований 1603 р., коли його донька Ядвіга хрестила Якуба, сина столяра Каспера⁸⁷. Батько дорослої уже на той час доньки мав уже бути митцем з, принаймні двадцятилітнім стажем. На підставі співпадіння імен хотілося б бачити в ньому одного з майстрів первісного складу цеху – відзначеного тільки в його документах і через те зовсім “загадкового” Я. Лещинського⁸⁸. Проте для такого ототожнення відсутні будь-які аргументи. У 1618 р. він сам хрестив Якуба, сина одруженого з Регіною скульптора Яна⁸⁹. Імовірно, тієї ж особи стосується також датоване 1627 р. свідчення ливарника Альберта про погодження, згідно з урядовим декретом, столяра Миколая з малярем Якубом⁹⁰.

Того ж 1603 р. передміщани Павел з дружиною Зофією у кафедральному костьолі хрестили сина Павла⁹¹. Він може бути ідентичний з малярем Павлом, віднотованим податковим реєстром 1607 р. як мешканець кам’яниці Авенштоків на південній стороні Ринку⁹², й тоді ж – у похоронних видатках Якуба Вйотескі з виплатою 5 злотих “*czo maliował N[ieboszczyka] obraz*”⁹³. Очевидно, він є також малярем Павлом, 1618 р. тричі зафіксованим як хресний батько в метричній книзі кафедрального костьолу⁹⁴. У 1624 р. Бартломей Рогуля поквитував маляра Павла Пйотровского з дружиною Катажиною з боргу 150 злотих “*pro certis mercibus*”⁹⁵. Усі ці записи можуть стосуватися однієї особи, що, однак, за лаконічної вимови зібраних документальних переказів, доведенню не піддається.

У 1607 р. Вінценти через борг процесувався з Анною, дружиною кравця Георгія⁹⁶, а в 1633 р. – перед війтівським урядом з маляркою Доротою⁹⁷. Через два роки малярєва

⁸⁴ Там само. – Арк. 83.

⁸⁵ Там само. – Арк. 140 зв.

⁸⁶ Там само. – Арк. 367 зв.

⁸⁷ Там само. – Спр. 1249. – Арк. 91.

⁸⁸ Майстер з таким іменем відзначений ще від 1565 р.: *Александрович В.* Львівські малярські родини XVI століття / В. Александрович // Жовтень. – 1987. – № 1. – С. 100; *Его же.* Фельштынський портрет Яна Гербурта / В. Александрович // Памятники культуры. Новые открытия. Письменность Искусство Археология. Ежегодник 1986. – Ленинград, 1987. – С. 292–293; *Його же.* Західноукраїнські малярі... – С. 212.

⁸⁹ ЦДІАЛ України. – Ф. 197. – Оп. 2. – Спр. 1250. – Арк. 55. Через малочисельність відомостей про тогочасних львівських скульпторів майстра встановити не вдається. Про їх середовище коротко див.: *Александрович В.* Скульптура / В. Александрович // Історія українського мистецтва: у 5 т. – Київ, 2011. – Т. 3: Мистецтво другої половини XVI–XVIII століття. – С. 90–91.

⁹⁰ ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 453. – С. 1394.

⁹¹ Там само. – Ф. 197. – Оп. 2. – Спр. 1249. – Арк. 117.

⁹² Там само. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 773. – Арк. 30.

⁹³ Там само. – Спр. 371. – С. 6.

⁹⁴ Там само. – Ф. 197. – Оп. 2. – Спр. 1250. – Арк. 46, 51 зв., 58 зв.

⁹⁵ Там само. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 396. – С. 864–865; Спр. 453. – С. 663.

⁹⁶ Там само. – Спр. 390. – С. 762.

⁹⁷ Там само. – Спр. 457. – С. 302. Очевидно, вона була дружиною самотнього раз відзначеного під 1644 р. Єжи Югевича (див. далі), принаймні, інших малярок з таким іменем опрацьовані документи відповідного часу не знають.

дружина Єва конфліктувала зі скульптором Петром Рутою (Мендрелою)⁹⁸, що здатне вказувати на вірогідні професійні (якщо не сусідські?) стосунки обох майстрів.

Окремі відображені винятково в поодиноких тогочасних джерельних записах митці не певно, чи справді працювали в місті, як, наприклад, учень П. Богуша Войцех Анджейовіч, відомий тільки з навчання у нього упродовж, як випадає здогадуватися, 1601–1605 рр., документ про завершення навчання отримав у 1606 р. від С. Богушовича⁹⁹. Станіслав Пробольовскі, віднотований у зв'язку з наданням йому (1603) повноваження купця Миколая Квасека на отримання боргу від Миколая Каліга, мешканця міста Устя (тепер на території Снятинського р-ну Івано-Франківської обл.)¹⁰⁰, мабуть, ідентичний із зафіксованим того ж року в столиці краківським челядником¹⁰¹. Тоді ж Є. Чвохеровіч заскаржив його в поширенні відомостей, нібито він не закінчив навчання у краківського майстра і й не розрахувався з ним, які спростував належним документом краківського цеху. За ухвалою вйтівського уряду кривдник повинен був перепросити ображеного й відбутися ув'язнення¹⁰². Станіслав Вержейскі у 1603 р. отримав підтвердження свого походження від дядька по матері – С. Александріна¹⁰³. Під 1606 р. у судових процесах дружини Ружі двічі принагідно засвідчений передміщанин

⁹⁸ ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 458. – С. 73, 85, 95. Стислий виклад найважливіших фактичних відомостей про майстра запропоновано: *Александрович В.* Скульптура. – С. 91.

⁹⁹ *Łoziński W.* O lwowskich malarzach... – S. LX.

¹⁰⁰ ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 389. – С. 277 (у записі професії не наведено). До документу двічі відкликався Т. Маньковскі (*Lwowski cech...* – S. 51, *przyp.* 53; 58), проте в першому випадку він подав запис як свідчення про навчання С. Пробольовського в краківському малярському цехові й дотримання там усіх передбачених цехових вимог, що той мав підтвердити належним цеховим документом, заперечуючи закиди челядника “Jerzego”. У другому відкликаний запис – так само разом з іншим – наведено як підтвердження навчання С. Пробольовського в одній з краківських майстерень. Т. Маньковскі також припустив ідентичність челядника з відзначеним під 1601 р. малярем Станіславом та іншим майстром з тим самим ім'ям, який у 1618 р. проживав на передмісті Львова: *Ibidem*. – S. 51. За ним ці відомості повторила: *Heydel M.* *Probołowski (Probołowski) Stanisław / M. Heydel // Słownik...* – Warszawa, 2007. – Т. 8: *Pó-Ri*. – S. 19. Однак для припущень, які висунув Т. Маньковскі, немає ніяких підстав. У документах краківського цеху 1603 р. С. Пробольовскі вписаний як челядник, у першому з львівських записів він фігурує малярем, у другому – без заняття. Його ідентичності з челядником, відзначеним під 1601 р. разом із челядником Петром, ніщо, звичайно, не доводить. Цей документ, вірогідніше, мав би стосуватися С. Александровіча, який власне того року, як зазначалося, мав розпочати навчання у П. Богуша. Радше, саме до нього відноситься й наступна згадка 1618 р. Принаймні, ніяких певних свідчень про С. Пробольовського після 1603 р. не виявлено.

¹⁰¹ Про нього див.: *Gąsiorowski W.* *Cechy krakowskie. Ich dzieje, ordynacye, listy, swobody, zwyczaje i t. p.* / *W. Gąsiorowski*. – Kraków, 1860. – Cz. 1, zesz. 1, t. 1: *Malarze krakowscy*. – S. 74.

¹⁰² ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 389. – С. 420–421.

¹⁰³ Там само. – Спр. 26. – С. 1101. Про маляра нічого більше не відомо, проте у Львові в той час зафіксований ще один член родини Вержейських – кравець Ян; з ним у Любліні судився знаний львівський купець Зигмунд Брестлер: *Archiwum Państwowe w Lublinie*. – *Księgi miasta Lublina* (далі – *APL KML*). – Sygn. 24. – K. 650.

Станіслав колтринник (з Анною, дружиною Яцентія Жемелки, та Зофією Слонічанкою, тут при дружині в урядовому декреті згаданий сам майстер)¹⁰⁴.

Походження більшості тогочасних митців у джерелах не зафіксоване. До таких належить, зокрема, Войцех Войнатовіч відзначений упродовж 1612–1614 рр. як боржник, що не сплатив міському урядові податку, мешканець вулиці Слюсарської і Котлярської на Галицькому передмісті¹⁰⁵. Неодноразово він разом з дружиною Зофією віднований у метричних книгах кафедрального костюлу при хрещенні дітей: Альберта (1616)¹⁰⁶, Катажини (1619), Ельжебети (1627), Казімежа (1630). Причому, в останньому випадку вельми показовий кум з мистецького середовища – знаний львівський скульптор Бернард Дікембош¹⁰⁷. Кумами виступали також малярка (1618) і сам маляр (1624, 1625)¹⁰⁸. Дружина вперше зафіксована разом з чоловіком при поділі дому Бидловського на Галицькому передмісті перед брамою з палітурником Альбертом Флоріановічем та його дружиною Регіною Бидловщанкою й при цьому названа Видончанкою, хоча йдеться про сестер та їх родинний будинок. Це доводить запис 1629 р., у якому дружина так і поіменована¹⁰⁹. Маляреві та його челяді застерігалось право вільного переходу через частину, яка випала інтролігатору¹¹⁰. У протоколах війтівського уряду з 1616 р. дружина вписана як “Sophia Marcinowa furmanka Martini (sic!) pictori consors”¹¹¹. Серед матеріалів сусідського процесу 1618 р. з кравцем Адамом Куровським зберігся переказ про тривалішу відсутність маляра – сусід за той час збудував будинок¹¹². У 1619 р. в місті Ярослав (тепер на території Польщі) В. Войнятовіч свідчив, що під час його “вдосконалення” у малярстві ярославський рудник Миколай Кляуш навчався у рудника, мешканця Ковна (Каунас у Литовській Республіці) Ганса Руланта¹¹³, що вказує на “вдосконалення” львівського маляра також саме там. У професійному середовищі майстер зафіксований тільки в контактах з митцем італійського походження П’єтро Мордессі, для якого позичав гроші в 1625 р.¹¹⁴ Ще один слід його стосунків зберегло свідчення 1627 р. про придбання двох бочок

¹⁰⁴ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 390. – С. 364, 446. При ньому не зайве мати на увазі також згаданого Станіслава з 1598 р.

¹⁰⁵ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 703А. – Арк. 100 зв.

¹⁰⁶Там само. – Ф. 197. – Оп. 2. – Спр. 1250. – Арк. 14, 71, 179 зв., 232 зв.

¹⁰⁷Скромні джерельні перекази про нього в короткому викладі наведено: *Александрович В.* Скульптура. – С. 91.

¹⁰⁸ЦДІАЛ України. – Ф. 197. – Оп. 2. – Спр. 1250. – Арк. 45, 147, 154 зв.

¹⁰⁹Там само. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 152. – С. 329.

¹¹⁰Там само. – Спр. 32. – С. 126, 127.

¹¹¹Там само. – Спр. 451. – С. 257, 646.

¹¹²Там само. – Спр. 185. – С. 307 (пор. також: Там само. – Спр. 34. – С. 1571). Ці відомості свідчать, що саме він є малярем, відзначеним без прізвища серед мешканців Гарбарської вулиці (нині проспект Шевченка) в податковому реєстрі 1618 р.: *Описи передмість Львова XVI–XVIII століть / [упоряд. А. Фелонюк]. – Львів, 2014. – С. 180 (Львівські історичні праці. Джерела. – Вип. 4). Докладніше відповідну адресу фіксує запис 1627 р. – “penes plateolam quae tenent ad plateam Cerdonum et domum Adamae Kurowski sartoris sita”:* ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 1118. – С. 18.

¹¹³*Александрович В.* Зі студій... – С. 532–533 (помилково ідентифікований з М. Вікторовським).

¹¹⁴*Mańkowski T.* Lwowski cech... – S. 60.

солоні риби для ксьондза костьолу в містечку Фельштин (нині Старосамбірського р-ну Львівської обл.)¹¹⁵. Згадане хрещення сина 1630 р. виявилось останнім віднайденим документальним слідом митця.

Марцін Бедзиньські вперше відзначений під 1613 у контактах зі скульптором Альбертом Дріаром¹¹⁶ й через п'ять років – разом з дружиною Євою Гронкувною¹¹⁷. Очевидно, вони провадили якусь активнішу господарську діяльність, бо наступного року на їх майно накладено арешт через борг 120 зл. й свої претензії водночас зголосили ще декілька осіб¹¹⁸. У 1621 р. в кафедральному костьолі охрещено Яна, сина маляра Марціна і Єви¹¹⁹. Якийсь Martinus Bydziński (без заняття) під 1644 р. вписаний до протоколів вїтївського уряду¹²⁰. Одинокими нотатками відзначені передміщанин Францішек (1613)¹²¹, Станіслав Лапігуз (1617)¹²², Марцін Стасік (1617)¹²³. Томаш як челядник зафіксований при пораненні під 1618 р.¹²⁴ Того ж року маляр Є. Чвохеровіч поручився за нього у сплатенні боргу¹²⁵, а 1624 р. він уже як маляр претендував до спадку покійних Станіслава Лопатки й Анни Лойкувни¹²⁶. Марцін Вікторовські, до речей і товарів якого 1620 р. зголосили претензії кредитори, львівським при цьому не названий¹²⁷. Вперше віднотований як хресний батько 1620 р. Валенти (див. вище), син передміщан Якуба Пачановського і Катажини, виступив у справах батьківського спадку разом з братом Альбертом, мулярем, під 1630, 1633 та 1634 р.¹²⁸ й востаннє – без прізвища, побіжно – під 1636 р.¹²⁹ Метричні записи про хрещення його дітей мають суперечності не до погодження: 29 липня 1627 р. він хрестив сина Вавжиньца з дружиною Маргаритою, 11 листопада того ж року (!) – доньку Катажину з дружиною Анною й у 1633 р. – сина Анджея з дружиною Емеренціаною¹³⁰. Очевидно, тут треба мати на увазі помилки (писарські чи переписувача).

¹¹⁵ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 397. – С. 471.

¹¹⁶Там само. – Спр. 392. – С. 1934. Про зазначеного маловідомого скульптора див.: *Александрович В.* Скульптура. – С. 90.

¹¹⁷ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 34. – С. 1390.

¹¹⁸Там само. – Спр. 394. – С. 1173, 1174, 1178, 1183, 1187, 1200 (дружина вписана як Єва Сурковська). Можливо, йшлося про торгівлю сукном, оскільки серед претендентів вказані сукновали й згадано про якийсь реєстр сукна.

¹¹⁹ЦДІАЛ України. – Ф. 197. – Оп. 2. – Спр. 1250. – Арк. 105.

¹²⁰Там само. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 460. – С. 355.

¹²¹Там само. – Спр. 26. – С. 119–120.

¹²²Там само. – Спр. 451. – С. 790.

¹²³Там само. – Ф. 197. – Оп. 2. – Спр. 1250. – Арк. 28.

¹²⁴Там само. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 394. – С. 878; Спр. 451. – С. 977 (чорновий варіант запису).

¹²⁵Там само. – Спр. 451. – С. 1018.

¹²⁶Там само. – Спр. 304. – С. 1045.

¹²⁷Там само. – Спр. 305. – С. 1102; Спр. 395. – С. 338–39.

¹²⁸Там само. – Спр. 45. – С. 714–716; Спр. 48. – С. 1105–1110 (цей запис до наукового вжитку впровадила: *Heydel M. Paczanowski Walenty / M. Heydel // Słownik...* – Warszawa, 1998. – Т. 6: N–Pc. – S. 376); Спр. 49. – С. 1127.

¹²⁹Там само. – Спр. 458. – С. 663.

¹³⁰Там само. – Ф. 197. – Оп. 2. – Спр. 1250. – Арк. 180, 184, 320.

Зафіксований у якихось грошових контактах (справа боргу в 30 злотих) з різьбарем Б. Дікембошем (1622)¹³¹ Анджей Морозовіч з дружиною Ельжбетою хрестив у кафедральному костьолі сина Францішка (1626)¹³². Через два роки разом з дружиною він встановив уповноваженого для ведення судових справ¹³³, а в 1633 р. заскаржив “зранення” від передміщанина, маляра Станіслава¹³⁴. Навесні наступного року майстер через дружину процесувався з сусідом, золотарем Миколаєм Качорковічем¹³⁵. Далі під час сварки з сусідкою (її спровокувало цькування сусідським псом малярєвого сина) малярка 3 липня влучила каменем у голову дружині золотаря, від чого та померла¹³⁶. 1645 р. майстер віднотований мешканцем Сокаля¹³⁷ – можливо, через вбивство, яке мимовільно вчинила дружина, родина змушена була покинути Львів.

Упродовж тривалішого часу, проте обмеженим колом джерел відображений також життєвий шлях Павла Філіповіча. 1623 р. він процесувався з матір’ю, Зофією, вдовою Валенти Філіповіча, з приводу батьківського дому на Валаському мості й при цьому згаданий його брат, грабар Альберт¹³⁸. Того ж року в кафедральному костьолі з дружиною Регіною він хрестив доньку Зофію¹³⁹. Після тривалої перерви його ще раз віднотовано під 1644 р. при свідченні про навчання у маляра А. Крауза учня Альберта¹⁴⁰.

1626 р. прийнятий до міського права і тільки з цього й відомий передміщанин Єжи Зіхнеровіч¹⁴¹. Одружений із Зофією Ян Тромінські 1627 р. хрестив доньку Регіну¹⁴². 1639 р. він потрапив до тюрми, заборгувавши вірменці Варварі Пйотровічовій 100 злотих, при цьому фігурує як зять Вавжиньця візника, званого Кухажем¹⁴³. Тоді ж маляр хрестив доньку Катажину, а через два роки – сина Станіслава¹⁴⁴. Під 1642 та 1643 р. він згаданий востаннє¹⁴⁵. Так само тільки в метричних книгах як кум (1633, 1634) та при хрещенні доньки Ядвіги з дружиною Зофією (1634) виступає

¹³¹ Там само. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 395. – С. 1170–1171; Спр. 452. – С. 953.

¹³² Там само. – Ф. 197. – Оп. 2. – Спр. 1250. – Арк. 161 зв.

¹³³ Там само. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 43. – С. 785.

¹³⁴ Там само. – Ф. 9. – Оп. 1. – Спр. 384. – С. 1234; Спр. 632. – С. 1514. Про особу кривдника запис нічого не повідомляє. Найвідоміший на той час майстер з таким ім’ям – С. Александровіч.

¹³⁵ ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 306. – С. 98, 101, 103, 106, 109.

¹³⁶ Там само. – Спр. 259. – С. 220–221, 227, 241.

¹³⁷ *Aleksandrowicz W. Morozowicz Andrzej / W. Aleksandrowicz // Słownik...* – Warszawa, 1993. – Т. 5. – С. 648; *Його ж.* Іконостас П’ятницької церкви у Львові // Львів: історичні нариси. – Львів, 1996. – С. 128; *Його ж.* Зі студій... – С. 533.

¹³⁸ ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 38. – С. 406, 408; Спр. 146. – С. 473, 474, 691; Спр. 148. – С. 109–110.

¹³⁹ Там само. – Ф. 197. – Оп. 2. – Спр. 1250. – Арк. 132 зв. Через два роки маляр віднотований як кум: Там само. – Арк. 158 зв.

¹⁴⁰ ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 460. – С. 261.

¹⁴¹ *Заяць О.* Громадяни... – С. 307.

¹⁴² ЦДІАЛ України. – Ф. 197. – Оп. 2. – Спр. 1250. – Арк. 181 зв. Записаний без прізвища, ідентифікований завдяки імені дружини, з якою виступає у документах надалі.

¹⁴³ ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 400. – С. 111; Спр. 458. – С. 2709, 2710.

¹⁴⁴ Там само. – Ф. 197. – Оп. 2. – Спр. 1250. – Арк. 418 зв., 447.

¹⁴⁵ Там само. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 56. – С. 1214–1215; Спр. 458. – С. 1352.

Станіслав Кашубські¹⁴⁶. Александр Стефановіч вперше віднотований у чорнових записах війтівського уряду під 1639 р.¹⁴⁷ й із дружиною Зофією, сестрою знаного львівського скульптора Александра Прохенковіча¹⁴⁸, хрестив доньок Анну (1639), Катажину (1641) та сина Міколая (1645)¹⁴⁹. 1647 р. хресною зафіксована Зофія¹⁵⁰. При малочисельності наведених відомостей аж шість разів майстер відзначений в актах різних львівських урядів під 1648 р., проте усі ці записи не додають нічого істотного, вказуючи тільки на проживання на Галицькому передмісті¹⁵¹. Помер він перед 23 липня 1655 р.¹⁵² Одружений так само із Зофією Ян, син Є. Чвохеровіча від першого шлюбу, фігурує у документах починаючи від батьківського заповіту, укладеного 15 листопада 1634 р.¹⁵³: окрім скромних хатніх речей, йому відказано також “skrynkę z kunsztami”¹⁵⁴. Документи нотують його тільки до 1637 р.¹⁵⁵ Матіас як малярчик засвідчений під 1629 р. (у контактах з малярем А. Войнятовичем?)¹⁵⁶ й далі принагідно під 1633 та 1640 р.¹⁵⁷ 1648 р. майстер із таким самим іменем з дружиною Ядвігою охрестив доньку Барбару¹⁵⁸.

З-поміж митців, чинних у середині століття, найкраще задокументований активний, щонайменше, до 1677 р.¹⁵⁹ Альберт (Войцех) Крауз. Син коваля з підльвівської Жовкви Гануша Крауса, очевидно, сполонізованого німця (Альберт з братом фігурують в одному з документів 1635 р. як “Niemczykowiczowie”), він відзна-

¹⁴⁶ЦДІАЛ України. – Ф. 197. – Оп. 2. – Спр. 1250. – Арк. 319 зв., 344 зв., 354 зв.

¹⁴⁷Там само. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 458. – С. 3134.

¹⁴⁸Там само. – Спр. 465. – С. 2449. Про А. Прохенковіча коротко див.: *Александрович В.* Скульптура. – С. 403–404. Пор.: *Gębarowicz M.* Szkice z historii sztuki XVII wieku / *M. Gębarowicz.* – Toruń, 1966. – S. 127–138; *Heydel M.* Prochenkowicz (Prohenkiewicz, Prohenkowicz, Prohienkowicz, Prucheński) Akeksander / *M. Heydel* // *Słownik...* – Т. 8. – С. 28.

¹⁴⁹ЦДІАЛ України. – Ф. 197. – Оп. 2. – Спр. 1250. – Арк. 419 зв., 455 зв., 508 зв., 509 (два останні записи подають хрещення сина водночас під 25 листопада та 23 грудня, що пропонує один з вимовних прикладів очевидної плутанини у збережених метричних книгах кафедрального костюлу).

¹⁵⁰Там само. – Арк. 520 зв.

¹⁵¹Там само. – Ф. 9. – Оп. 1. – Спр. 398. – С. 240; Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 59. – С. 655–656, 858–859; Спр. 349. – С. 1189; Спр. 402. – С. 431 (засвідчено поранення шаблею в руку та обличчя, яких йому завдав шкляр Зигмунд Дролінський); Спр. 461. – С. 419.

¹⁵²Там само. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 541. – С. 341. Пор.: *Александрович В.* Епілог львівського середовища малярів вірменського походження: майстри середини XVII – першої третини XVIII ст. / *В. Александрович* // *Україна в минулому.* – Київ; Львів, 1996. – Вип. 8. – С. 140 (без конкретної дати).

¹⁵³ЦДІАЛ України. – Ф. 9. – Оп. 1. – Спр. 386. – С. 77, 78, 79.

¹⁵⁴Там само. – С. 78.

¹⁵⁵Там само. – Спр. 388. – С. 493; Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 52. – С. 1611; Спр. 348. – С. 891–892; Спр. 399. – С. 1526, 1644, 1647, 1648, 1659; Спр. 458. – С. 892, 1483, 1486, 1963.

¹⁵⁶Там само. – Ф. 197. – Оп. 2. – Спр. 1250. – Арк. 541.

¹⁵⁷Там само. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 457. – С. 396, 400; Спр. 459. – С. 28.

¹⁵⁸Там само. – Ф. 197. – Оп. 2. – Спр. 1250. – Арк. 541 зв.

¹⁵⁹Там само. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 472. – С. 139, 142, 167–168.

чений там упродовж 1631–1635 рр.¹⁶⁰ Одружившись з Регіною, вдовою, донькою кушніра Лукаша Авенштока, сестрою Анджея і Генріха¹⁶¹, він відзначений у Львові від 1637 р., коли хрестив доньку Барбару¹⁶². Далі з'явилися ще Катажина (1639), Станіслав (1640), Альберт (1645)¹⁶³. Нерідко майстер виступав також кумом – 1642 (двічі), 1643, 1644 (тричі), 1645 (двічі), 1646 (тричі), 1648 (тричі), 1650, 1651, 1654 (тричі), 1660, 1662, 1667, 1670¹⁶⁴. Причому, лише раз похресник виводився з власного професійного кола – Казімеж, син згаданого маляра Є. Югевича й Дороти (1644)¹⁶⁵. За кількістю та частотою запрошень на відповідну оказію до А. Крауза не здатен прирівнятися жоден інший представник професійного середовища, що теж певною мірою здатне виділити його, вказуючи на широке коло особистих контактів та різномірну активність. Кумою віднотована також його дружина Регіна (1642, 1652)¹⁶⁶. Двічі майстер був також свідком шлюбу – маляра Єремії Малеховіча з удовою Ельжбетою (1660) та Яна Обломского з удовою Агнесою (1674)¹⁶⁷. Документи зафіксували його учнів або челядників так само більше, ніж у будь-кого іншого з львівських майстрів XVII ст.¹⁶⁸ У 1644 р. маляр Пйотр Корицкі свідчив, що давніше “з’єднав” на навчання в А. Крауза челядника Альберта на чотири роки та рік “вдосконалення” і цей останній рік мав закінчитися на Різдво зазначеного року¹⁶⁹. А. Крауз заявив про самовільний відхід малярчика (“swawolnie odszedł”)¹⁷⁰, що й стало причиною появи відповідних документів. Після примирення челядник, поданий тут як А. Сенявскі, зобов’язався добути при майстрові згідно із судовою ухвалою під загрозою втрати “rzemiosła u wyzwolenia”, а той, зі свого боку, “...kiedy dosłuży, powinien mu będzie... list od wyzwolenia u dobrego zachowania” виставити¹⁷¹. Наступного року А. Крауз процесувався з малярчиком Томашем, умовленим про роботу в нього упродовж певного часу, оскільки той не відпрацював належної суми грошей (“...nie robił ile wędrował”) й відійшов до іншого майстра – українця Федора, який свідчив з відповідного приводу

¹⁶⁰ *Александрович В.* Західноєвропейські малярі на західноукраїнських землях наприкінці XVI – у першій половині XVII ст. / В. Александрович // Збірник праць і матеріалів на пошану Лариси Іванівни Крушельницької. – Львів, 1998. – С. 319; *Його ж.* Зі студій... – С. 534.

¹⁶¹ ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 156. – С. 372.

¹⁶² Там само. – Ф. 197. – Оп. 2. – Спр. 1250. – Арк. 390 (прізвище подано як Krals).

¹⁶³ Там само. – Арк. 419 зв., 438, 503 зв.

¹⁶⁴ Там само. – Арк. 462, 465, 476 зв., 487 зв., 488, 494 зв., 498, 505 зв., 513 зв., 514, 514 зв., 532 зв., 538 зв., 541 зв., 542, 632, 669 зв.; Там само. – Спр. 1251. – Арк. 37, 141.

¹⁶⁵ Там само. – Спр. 1250. – Арк. 488. Як уже зазначалося, з Доротою 1633 р. судився маловідомий маляр Вінценти.

¹⁶⁶ ЦДІАЛ України. – Ф. 197. – Оп. 2. – Спр. 1250. – Арк. 463, 567.

¹⁶⁷ Там само. – Ф. 201. – Оп. 4. – Спр. 263. – Арк. 64 зв., 220.

¹⁶⁸ Під цим оглядом з ним можуть бути співставлені хіба що знані українські майстри Лаврін Пухала (Пухальський) (†1608) та Федір Сенькович (†1631), відповідні відомості до їх біографій див.: *Александрович В.* Лаврін Пухала (Пухальський) / В. Александрович // *Його ж.* Львівські малярі кінця... – С. 41–48; *Його ж.* Федір Сенькович. – С. 68–69, 78, 80.

¹⁶⁹ ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 460. – С. 261.

¹⁷⁰ Там само.

¹⁷¹ Там само. – С. 289–290 (тільки тут обоє фігурують з прізвищами).

(правдоподібно, він “переманив” челядника)¹⁷². У 1648 р. А. Крауз разом з кушнірем Георгієм Сеньковичем поручився за челядника Анджея Малновского, якого заарештовано на вимогу маляра Каспера (Більського?) через конфлікти з майстром та його дружиною Регіною¹⁷³. Того ж року А. Крауз зафіксований як проживаючий у кам’яниці Козловських поблизу костюлу Святого Духа¹⁷⁴, а через два роки – кам’яниці на початку Краківської вулиці¹⁷⁵. Його дружина Регіна востаннє записана кумою під 1652 р.¹⁷⁶

Від 1658 р. маляр виступає уже з другою дружиною – Анною¹⁷⁷, вдовою кушніра Лукаша Авенштока¹⁷⁸. Відтоді ж податкові реєстри регулярно фіксують його мешканцем кам’яниці Камп’янів на західній стороні Ринку¹⁷⁹. У 1656 р. А. Крауз оцінював картини Станіслава Лабунського¹⁸⁰. 1662 р. він виступив ініціатором “відновлення” малярського цеху, звернувшись з відповідного приводу до уряду¹⁸¹. Наступного року він уже як сеньйор львівських малярів облятував королівське підтвердження їхніх привілеїв, надане у Львові 8 листопада попереднього року¹⁸². Сеньйором його віднотовано й під 1664 р.¹⁸³ Проте вже наступного року старшим зафіксований обраний за якийсь час до того знаний український маляр Іван Корунка, якому, з огляду на похилий вік, для допомоги призначено вірменина Христофора Захарію Захновича¹⁸⁴. Надалі А. Крауз у цеховому контексті не виступає.

Відомості про помічників А. Крауза доповнює його свідчення 1665 р. про перебування при ньому “на роботі” Луки Лукашевича, сина українського маляра Івана Лукашевича, званого також Добротворським¹⁸⁵. У 1666 р. маляр процесувався з Х. Захновичем: вони разом працювали над якимось вітварем у Вірменському соборі

¹⁷² Там само. – С. 1003–1004. До літератури впроваджено: *Александрович В.* Львівське середовище українських малярів першої половини – середини XVII століття / В. Александрович // Соціум. Альманах соціальної історії. – Київ, 2015. – Вип. 10–11. – С. 51–52.

¹⁷³ ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 59. – С. 182.

¹⁷⁴ Там само. – Ф. 9. – Оп. 1. – Спр. 398. – С. 477. За цією адресою маляр відзначений і в наступних роках: Там само. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 780. – Арк. 202 (1652), 322 (1653), 428 (1655), 474 (1655), 565 (1657).

¹⁷⁵ ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 780. – Арк. 34 зв.

¹⁷⁶ Там само. – Ф. 197. – Оп. 2. – Спр. 1250. – Арк. 567.

¹⁷⁷ Там само. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 404. – С. 691.

¹⁷⁸ Там само. – Спр. 160. – С. 563.

¹⁷⁹ Там само. – Ф. 197. – Оп. 2. – Спр. 1250. – Арк. 585. Відомості за подальші роки див.: Там само. – Спр. 782. – Арк. 4 зв. (1660), 86 (1662), 133 (1663), 183 (1664), 221 (1664), 264 (1665), 310 (1665), 367 (1665), 412 (1666), 454 (1666), 500 (1667), 330 зв. (1667), 568 (1667, записаний як “Pan Woysciech malarz sognomine Krauz”). Під останнім роком він зафіксований орендатором помешкання у кам’яниці Камп’янів на Ринку і в міських актах: Там само. – Спр. 76. – С. 413.

¹⁸⁰ ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 353. – С. 585.

¹⁸¹ Там само. – Спр. 71. – С. 177; Спр. 160. – С. 289 (чорновий варіант запису).

¹⁸² Там само. – Спр. 72. – С. 307; Спр. 160. – С. 682–683 (чорновий варіант запису).

¹⁸³ Там само. – Спр. 73. – С. 546.

¹⁸⁴ *Łoziński W.* O lwowskich malarzach... – Szp. XLVIII–XLIX.

¹⁸⁵ *Ibidem.* – Szp. XLIX. Про цю родину див.: *Александрович В.* Львівське середовище українських малярів ... – С. 48–50.

й на Захновича впала підозра щодо використання при цьому не золотої фольги, як було домовлено, а порошкового золота¹⁸⁶. Через да роки інший вірменський майстер – Г. Богушевич відмовлявся працювати разом з ним над якимись ліхтарями, які вони мали малювати для монастиря домініканців¹⁸⁷. У 1673–1674 рр. маляр судився зі знаним українським митцем Матвієм Домарацьким, проте докладніших свідчень щодо самої справи не виявлено. Збереглися лише записи про неприбуття М. Домарацького на судовий розгляд та проведення на вимогу опонента обшуку в його майстерні. Можна лише здогадуватися про виникнення протистояння через певну спірну роботу¹⁸⁸. Востаннє А. Крауз фігурує у чорнових актах війтівського суду наприкінці березня 1677 р. при розгляді якогось конфлікту з бійкою між синами Регіни Шимоновичової Францішком і Яном та останнім задокументованим його челядником – Александром Караманом, найпізніший з відповідних записів належить до 1 квітня¹⁸⁹.

А. Крауз мав мало знаного сина Яна, зафіксованого в 1655 р. свідком у справі про зникнення грошей маляра Анджея Яцковіча (водночас його названо також малярчиком), який працював у львівському монастирі домініканців¹⁹⁰. Тоді ж А. Яцковіч процесувався з Яном, якого вважав винуватцем своєї пропажі¹⁹¹, й на початку наступного року позивав його разом з батьком перед війтівським і лавничим урядами, твердячи при цьому, що вимагав від них тільки повернення зниклої суми¹⁹².

¹⁸⁶Александрович В. Епілог... – С. 142.

¹⁸⁷Там само. – С. 144.

¹⁸⁸Його ж. Матвій Домарацький... – С. 45–46.

¹⁸⁹ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 472. – С. 139, 142, 147–148, 158.

¹⁹⁰Там само. – Спр. 65. – С. 630–631 (свідчення Я. Крауза з викладом обставин справи списано на останній сторінці). На підставі наведеного документу впроваджений до літератури як малярський учень, разом з малярами Яном Бохновським, Станіславом Гродецьким та Анджеєм Яцковічем у 1655 р. зайнятий ще також з іншим малярським учнем – Казімежом Вацлавом якоюсь роботою в монастирі домініканців у Львові: *Łoziński W. O lwowskich malarzach...* – S. XLVIII. Ці відомості, по своєму на різні лади немало їх переінакшуючи, відтворювала пізніша література. Т. Маньковські відкликався до оригінального архівного запису (з невірним відсиланням “Arch. m. Lwowa, Cons. t. 54, p. 584, 1038”) і не згадуючи попередника, від якого, очевидно, насправді й запозичив зазначені відомості, повторив його інформацію. Проте він писав про Я. Крауза як челядника (sic!) водночас трьох (sic!) згаданих майстрів: *Mańkowski T. Lwowski cech...* – S. 75. “Продовжуючи традицію”, новіший польський словник митців виклав відповідні відомості в різних версіях. Спершу, з відкликанням до В. Лозіньського та Т. Маньковського, Анджея Яцковіча подано малярем, який в 1654 р. разом з малярами Я. Бохновським та С. Гродецьким й учнями Я. Краузом й Казімежом (sic!) був зайнятий в монастирі домініканців: *Jackowicz Andrzej // Słownik...* – Wrocław etc., 1979. – Т. 3: Н–КІ. – С. 165. Далі, з відкликанням цього разу тільки до Т. Маньковського, Я. Крауза подано челядником лише самого А. Яцковіча, з яким він, нібито, мав працювати в костьолі домініканців: *Kraus Jan // Słownik...* – Warszawa, 1986. – Т. 4: КІ–Ла. – С. 259. А. Яцковіча та його колег помилково приймали й за українських майстрів: *Голубець М. Українське малярство XVI–XVII століть під покровом Ставропігії / М. Голубець // Збірник Львівської Ставропігії.* – Львів, 1921. – Т. 1. – С. 269, 314; Чорнова версія відповідного джерельного переказу: ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 157. – С. 1931, 1935–1936.

¹⁹¹ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 310. – С. 165, 168, 169, 172, 173, 184–185.

¹⁹²Там само. – Спр. 269. – С. 737; Спр. 463. – С. 1346 (пор. також: Там само. – С. 1349).

Більшість митців засвідчені, однак, тільки поодинокими джерельними згадками. Так, у 1630 р. хрещено Самуеля, сина Томаша Валігури й Естери¹⁹³, а наступного року – Катажину, доньку Адама Скробіцького й Анни¹⁹⁴. У 1634 р. Себастьян свідчив про вбивство цирульника Томаша¹⁹⁵. Правдоподібно, проти нього в 1635 р. протестував через завдані поранення челядник Томаш¹⁹⁶. Далі якийсь майстер з таким іменем відготований під 1647, 1662 та 1664 рр. як хрещений батько¹⁹⁷. Останнього року, мабуть, саме він записаний як мешканець кам'яниці Мондровичів на західній стороні Ринку¹⁹⁸. Віддаленість поодиноких наведених відомостей у часі та відсутність у них докладнішої інформації про самого майстра змушують пропонувати ідентифікацію із застереженнями. Проте видається досить певним, що три останніх документи стосуються маляра, відомого як Себастьян Кромка. У 1661 р. він фігурує серед матеріалів судового процесу між малярами А. Краузом та Я. Іжицким з приводу замовлення на вівтар, яке він мав від ксьондза львівського передміського костюлу святого Станіслава й передав Я. Іжицкому. Вдруге майстер згаданий серед митців, які наступного року відновили малярський цех¹⁹⁹.

Майже винятково вписами в метричних книгах кафедрального костюлу зафіксований Альберт Конва (Коневчак, Ковна). У 1635 р. з дружиною Ядвігою Скопчанкою

¹⁹³ Там само. – Ф. 197. – Оп. 2. – Спр. 1250. – Арк. 247 зв.

¹⁹⁴ Там само. – Арк. 254.

¹⁹⁵ Там само. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 49. – С. 381.

¹⁹⁶ Там само. – Спр. 458. – С. 273.

¹⁹⁷ Там само. – Ф. 197. – Оп. 2. – Спр. 1250. – Арк. 530 зв, 673, 694.

¹⁹⁸ Там само. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 782. – Арк. 220.

¹⁹⁹ На підставі обох наведених відомостей С. Кромку до літератури впроваджено: *Александрович В.* Львівські малярі XVI–XVII століть як проєктанти графічного оздоблення друкованої книги / В. Александрович // Україна: культурна спадщина національна свідомість державність. – Львів, 1998. – Вип. 5: ПРОСФΩΝΗΜΑ. Історичні та філологічні розвідки, присвячені 60-річчю академіка Ярослава Ісаєвича. – С. 92. Про згаданий судовий процес за актами консисторського суду знав ще Францішек Яворскі, проте він подав митця як... українця Севастьяна Корунку: *Jaworski F.* O szarym Lwowie. – S. 48–49, 52–53. Микола Голубець уже писав про цілу родину українських малярів Корунок: *Голубець М.* Українське малярство... – С. 267–269. Його твердження підхопила й новіша література, приписуючи міфічному “С. Корунці” факти біографії згаданого знаного українського майстра І. Корунки. Останній такий приклад запропонував новіший польський словник митців, подавши дві окремих біограми: *Różycki E.* Korunka (Koronka, Korunko) Jan / E. Różycki // Słownik... – Т. 4. – S. 120; *Ejusdem.* Korunka (Koronka, Korunko, Kromka) Sebastian / E. Różycki // Słownik... – Т. 4. – S. 120. На апокрифічність “родини українських малярів Корунок” вказано: *Александрович В.* Майстер Юрій Шимонович-старший / В. Александрович // Образотворче мистецтво. – 1990. – № 1. – С. 17. Поп.: *Ejusdem.* Nowe materiały do biografii i twórczości Jerzego Szymonowicza starszego oraz Jerzego Eleutera Szymonowicza Siemiginowskiego / W. Aleksandrowicz // Folia Historiae Artium. – Kraków, 1991. – Т. 27. – S. 113; *Его же.* Отец и сын Шимоновичи в истории западноукраинской живописи второй половины XVII в. старший / В. Александрович // Памятники культуры. Новые открытия. Письменность. Искусство. Археология. Ежегодник 1991. – Москва, 1997. – С. 206; *Його ж.* Львівські малярі XVI... – С. 92; *Його ж.* Львівське середовище українських малярів... – С. 42.

він хрестив сина Мельхіора²⁰⁰, під 1639 р. одинокий раз, поза метричними нотатками, відзначений на сторінках львівських раєцьких актів²⁰¹, далі доньку Анну вже з дружиною Зофією (1642)²⁰², 1647 р. – доньку Катажину²⁰³. Водночас майстер виступає хрещеним батьком під 1635, 1641, 1642, 1643²⁰⁴, 1642 р. як кума записана сама Зофія²⁰⁵. У 1652 р. маляр одружився з удовою Агнешкою²⁰⁶ й на цьому відомості про нього обриваються.

1635 р. не виконав на умовлений термін якийсь вітвар, через що потрапив до в'язниці, був випущений на руки поручителів й зобов'язався викінчити належну роботу Адам Міклашовіч²⁰⁷, тоді ж відзначений ще також в актах війтівського уряду²⁰⁸ та як хресний батько²⁰⁹. 1637 р. йому оплачено не вказані малярські та золотарські роботи в сінях та присінку ратуші²¹⁰, що пропонує одинокий такий випадок для усього століття. Через два роки він разом з дружиною Регіною Рекловскою придбав будинок на вулиці Гарбарів (нині проспект Шевченка)²¹¹. Далі, після перерви, 1648 р. він записаний відсутнім як сотник однієї з міських дільниць при ревізії готовності міста до оборони²¹². Упродовж двох наступних років побіжно відготована його дружина причому останнього вказано володіння ("fundo") Адамової малярки на передмісті на вулиці Гарбарів²¹³.

Насамперед на підставі метричних книг відомий також Симон Луковскі. З дружиною Агнешкою він хрестив доньку Регіну (1639), сина Миколая (1640), з дружиною Своєю – сина Вавжиньца (1644)²¹⁴. Останнього та 1646 р. подружжя відготоване в міських актах, причому Єва в новішому записі названа Мазуркувною²¹⁵. Того самого року маляр відзначений ще також як хрещений батько²¹⁶.

²⁰⁰ЦДІАЛ України. – Ф. 197. – Оп. 2. – Спр. 1250. – Арк. 348 зв.

²⁰¹Там само. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 54. – С. 1244. На підставі цього одинокого запису впровадженний до літератури: Konwa Wojciech // Słownik... – Т. 4. – S. 96.

²⁰²Там само. – Ф. 197. – Оп. 2. – Спр. 1250. – Арк. 464 зв.

²⁰³Там само. – Арк. 525 зв.

²⁰⁴Там само. – Арк. 356, 443, 460 зв., 474 зв., 535.

²⁰⁵Там само. – Арк. 461 зв.

²⁰⁶Там само. – Ф. 201. – Оп. 4. – Спр. 263. – Арк. 29.

²⁰⁷Там само. – Спр. 399. – С. 19. Цю та інші основні відомості про нього наведено: *Aleksandrowicz W. Mikłaszowicz (Mikłaszewicz) Adam / W. Aleksandrowicz // Słownik... – Т. 5. – S. 546.*

²⁰⁸ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 458. – С. 11, 518, 1775.

²⁰⁹Там само. – Ф. 197. – Оп. 2. – Спр. 1250. – Арк. 361 (використано без зазначення аркуша: *Aleksandrowicz W. Mikłaszowicz (Mikłaszewicz) Adam. – S. 546.*)

²¹⁰*Александрович В. Образотворчі напрями... – С. 62; Ejusdem. Mikłaszowicz (Mikłaszewicz) Adam. – S. 546.*

²¹¹*Ejusdem. Mikłaszowicz (Mikłaszewicz) Adam. – S. 546. Пор.: ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 155. – С. 185; Спр. 400. – С. 1206.*

²¹²ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 17. – Арк. 114.

²¹³Там само. – Спр. 351. – С. 156, 157; Спр. 461. – С. 503.

²¹⁴Там само. – Ф. 197. – Оп. 2. – Спр. 1250. – Арк. 417, 440, 493.

²¹⁵Там само. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 58. – С. 35 (1646); Спр. 401. – С. 592 (1644).

²¹⁶Там само. – Ф. 197. – Оп. 2. – Спр. 1250. – Арк. 510 зв.

1642 р. прийняв міське право²¹⁷ Альберт Тершовскі, вперше після цього зафіксований без професії у чорнових актах вийтівського уряду з наступного року²¹⁸. Він був одружений з Регіною²¹⁹ й помер уже 1644 р.²²⁰. Тільки в 1647 р.²²¹ вицінено скромне залишене майно, вартість якого сягнула лише 37 злотих²²². Згідно з унікальним для середовища майстрів відповідного кола посмертним описом майна, після нього залишилося п'ять підрамників, дві колтрини по два злотих, одна за півтора, два куски колтрини за злотий і двадцять грошів, шість малих за два злотих і п'ятнадцять грошів та картина "Історія Авраама" й два заґрунтованих полотна на картини²²³.

У 1644 р. маляр Станіслав з дружиною Фенною отримали від Васька Поясничка його та його молодшого брата Грицька будинок на Підгородді²²⁴. Як підданий замкової юрисдикції він відзначений також під 1649 р.²²⁵, був одружений з донькою пекаря Юрія Баньковського²²⁶, 1651 р. виступив у кафедральному костьолі хресним батьком²²⁷. Востаннє він зафіксований у Львові під 1653 р.²²⁸, а наступного року вже виступає жителем міста Городок неподалік від Львова²²⁹, де й помер між 8 і 13 червня того ж року²³⁰. Хоч документи на це не вказують, немає підстав відкидати можливості його городоцького походження та проживання там давніше, перед появою у Львові²³¹. Тоді ж

²¹⁷Album... – С. 289; *Заяць О.* Громадяни... – С. 307.

²¹⁸ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 459. – С. 2539.

²¹⁹Там само. – Спр. 460. – С. 581. Пор. також інші документальні записи з того ж року, які опосередковано вказують на ведення торгівлі: Там само. – Спр. 460. – С. 111, 230, 231; Спр. 527. – С. 245, 272–275.

²²⁰ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 460. – С. 658, 663.

²²¹Трирічне припізнення не повинно дивувати: аналогічна ситуація зафіксована також в біографії знаного львівського маляра останньої третини XVI ст. Л. Пухали, правда, тут вдова та спадкоємці не поспішали через, як підказують наявні документи, борги покійного й належного реєстру його спадку до уряду, фактично, так і не подали. Див.: *Александрович В.* Лаврін Пухала... – С. 57–59 (коментар), 86–88 (документ).

²²²ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 349. – С. 799.

²²³Там само. – Спр. 349. – С. 797, 798. До інвентарю відкликався В. Лозінський, проте в нього маляр через помилкове відчитання початкової літери прізвища фігурує при цьому як Jerszowski (1647). Водночас окремо відзначений також А. Тершовскі, який 1647 р. мав перейхати до Угорщини (джерела цієї інформації не наведено): *Łoziński W.* O lwowskich malarzach... – Szp. XLVIII. Втім, тут випадає вбачати явне непорозуміння, оскільки, як уже вказано, насправді майстер помер ще попереднього року.

²²⁴ЦДІАЛ України. – Ф. 9. – Оп. 1. – Спр. 134. – С. 2329.

²²⁵Там само. – Спр. 230. – С. 375; Спр. 887. З 1653 р. збереглося уточнення адреси: на вулиці, званій Могила: Там само. – Спр. 351. – С. 1147.

²²⁶ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 58. – С. 373–377; Спр. 351. – С. 1176 (тут найпізніша зафіксована прижиттєва згадка: 5 червня); Спр. 462. – С. 2201, 2220, 2289.

²²⁷Там само. – Ф. 197. – Оп. 2. – Спр. 1250. – Арк. 560.

²²⁸Там само. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 351. – С. 1147, 1176; Спр. 462. – С. 2201, 2220, 2289.

²²⁹Там само. – Спр. 64. – С. 406; Спр. 157. – С. 1287, 1336.

²³⁰Там само. – Ф. 9. – Оп. 1. – Спр. 641. – С. 68, 71.

²³¹Конкретний такий приклад зберегла біографія згаданого знаного українського маляра третьої чверті століття М. Домарацького, який був сином маляра, осілого в містечку

відзначені його діти Іван, Анна і Тетяна²³². Наприкінці життя він у спілці він орендував Мальчицький став, тому, очевидно, торгував рибою²³³. Як походження дружини, так і імена дітей засвідчують якнайтісніші українські пов'язання майстра, що сприймається рідкісним зафіксованим випадком для середовища місцевих митців відповідного кола.

Передміщанин Миколай Сьвентоянські 1650 р. заявив про втрату своїх речей і якогось пояса Анни "Pnnatowny"²³⁴. З найближчих наступних років збереглися дві чорнові версії його контракту з львівським монастирем бернардинів на золочення головного віваря монастирського костюлу²³⁵. Ян Бохновські з дружиною Анною хрестив доньку Катажину (1648) та сина Яна (1650)²³⁶. Останнього року вони разом купували фарби від удови маляра французького походження Я. Крезвалле²³⁷ (про нього див. далі).

Ян Косцерські віднотований на сторінках метричних книг кафедрального костюлу разом з дружиною Терезою при хрещенні дітей Констанції (1655), Яна (1657), Луції (1659), Констанції (1661), Міхала (1667)²³⁸. Водночас він неодноразово зафіксований і як хрещений батько²³⁹, востаннє – під 1671 р.²⁴⁰, попереднього року виступив також свідком шлюбу²⁴¹. Очевидно, він ідентичний з Я. Косцерским, побіжно відзначеним під 1660 р. як *pistor*²⁴². 1668 р. якийсь Ян Косцерські свідчив, що його покійна дружина нічого не заповіла своєму братові Янові Голембйовському²⁴³. Під 1693 та 1696 рр. зафіксовано хрещення доньки Регіни та сина Миколая Яна Косцерского і Регіни (його заняття при цьому не вказано)²⁴⁴. Джерела не дають ніяких пояснень щодо стосунку до них маляра Альбера Косцерского, самотній раз віднотований свідком у чорнових записах вийтівського уряду за 1691 р.²⁴⁵

Комарно неподалік від Львова й після смерті батька повернувся до рідного міста: *Александрович В. Матвій Домарацький...* – С. 42, 47; *Його ж. Львівський осередок...* – С. 53.

²³²ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 845. – С. 1885.

²³³Там само. – Спр. 403. – С. 1003; Спр. 443. – С. 1543.

²³⁴Там само. – Спр. 461. – С. 2297, 2473. До літератури впроваджено: *Александрович В. Львівські контракти...* – С. 356.

²³⁵*Александрович В. Львівські контракти...* – С. 355–356 (коментар), 368–369 (публікація документів).

²³⁶ЦДІАЛ України. – Ф. 197. – Оп. 2. – Спр. 1250. – Арк. 535, 553 зв.

²³⁷Там само. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 61. – С. 1039. Без наведення джерела вказано: *Łoziński W. O lwowskich malarzach...* – Szp. XLVIII. Чорновий варіант запису: ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 157. – С. 279.

²³⁸ЦДІАЛ України. – Ф. 197. – Оп. 2. – Спр. 1250. – Арк. 593 зв., 610, 630, 645; Спр. 1251. – Арк. 57 зв.

²³⁹Там само. – Спр. 1251. – Арк. 15, 17, 20 (усі – 1665 р.), 29 (1666).

²⁴⁰Там само. – Арк. 159. На підставі цього самотнього свідчення до літератури впроваджений: *Różycki E. Kościński Jan / E. Różycki // Słownik...* – Т. 4. – С. 170.

²⁴¹ЦДІАЛ України. – Ф. 201. – Оп. 4. – Спр. 263. – Арк. 181.

²⁴²Там само. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 465. – С. 2284.

²⁴³Там само. – Спр. 470. – С. 737.

²⁴⁴Там само. – Ф. 197. – Оп. 2. – Спр. 1252. – Арк. 189 зв.

²⁴⁵Там само. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 478. – С. 295.

20 червня 1638 р. охрещений Миколай, син муляра Себастьяна Овечки і Катажини²⁴⁶, правдоподібно, ідентичний з маловідомим митцем, задокументованим далі тільки з початком 1660-х років. У 1661 р. його уже вдруге (відомостей про перший арешт віднайти не вдалося) забрали до уряду за публічний продаж лук до сідел, однак “...respectuiac na ubostwo iego y na intercesią kantora farskiego jako teszcza jego”, луки повернули, наказавши “...takowych łęków ani po gościńcach, ani po domach gościny, ani po rynku, ani po ulicach nie będzie nosił y przedawał, wolne mając kupowanie v cechowych y przedawanie tymże cechowym”²⁴⁷. Цей недооцінений у вимові запис пропонує окремі унікальні факти як до біографії самого М. Овечки, так і історії тогочасного львівського малярського осередку загалом. Насамперед, тут докладніше окреслено становище майстра. Він був зятем кантора кафедрального костюлу, але водночас виступає як “убоство”. У такому ж контексті давніша література незмінно сприймала й малювання сідел²⁴⁸. Проте, за свідченням джерел, для тодішнього львівського професійного середовища це була, загалом, традиційна, досить звична сфера прикладення зусиль – одна з-поміж поширених робіт з малярського ремесла²⁴⁹. Окрім того, для зазначеного періоду роль подібних занять істотно зросла – за умов знаних “складніших часів” вони стали одним із засобів забезпечення самого існування майстрів скромнішого суспільного статусу. Саме на цьому ґрунті в 1660-х роках й відбулося кілька поверхово й без належного розуміння реального ширшого контексту пригаданих у давнішій літературі судових процесів між малярами та сідлярями з приводу малювання сідел²⁵⁰, один з яких і відобразив цитований документ до біографії М. Овечки. Важливі також перераховані при цьому й не зафіксовані в інших переказах способи продажу виробів, які так само засвідчують рідко й скромно віддзеркалені в джерелах істотні сторони внутрішнього життя професійного середовища. У 1664 р. бургграфський уряд зобов’язав М. Овечку переписати маляра Стефана (очевидно, –

²⁴⁶Там само. – Ф. 197. – Оп. 2. – Спр. 1250. – Арк. 406.

²⁴⁷Там само. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 182. – С. 137. Майстер побіжно відзначений у літературі на підставі цього самотнього запису, як “...pozwany do urzędu miejskiego przez cech siodlarzy lw. w sprawie malowania y sprzedawania siodeł”: *Różycki E. Owieczka Mikołaj / E. Różycki // Słownik... – Т. 6. – S. 368.*

²⁴⁸Навіть не без очевидного сарказму писав про нього: *Jaworski F. O szarym Lwowie. – S. 54–57.* Інший характерний приклад – новішої дати твердження Станіслава Шиманського про “домінуючі” позиції “католицьких” майстрів, тоді як чисельнішим, за його визнанням, осілим винятково на передмістях “ruskim” “...zalecano już tylko malowanie drzewców do kopii i siodeł, a więc czynności nieledwie rzemieślnicze, pośledniejszego znaczenia”: *Szymański S. Źródła i początek działalności Marcina Teofilowicza // Rocznik Historii Sztuki / S. Szymański. – Wrocław; Warszawa; Kraków, 1969. – Т. 4. – S. 122.* Того, що сеньйорові львівських малярів-католиків Я. Шванковському міська каса оплачувала, зокрема, малювання свічок (1595) та дверей (1598) в ратуші (*Александрович В. Малярське середовище... – С. 89, 90*) так наставлена “передова наука” зауважувати звично не вважала за потрібне...

²⁴⁹До “малярського ремесла” як невід’ємної складової повсякденної практики майстрів малярства у його нерозривному взаємозв’язку з “високим мистецтвом” увагу привернуто: *Александрович В. Образотворчі напрями... – С. 57–58.* Давніша література послідовно недооцінювала роль відповідного аспекту професійної активності як окремого самостійного її напрямку й незмінно трактувала відповідні заняття не без очевидної погорди.

²⁵⁰Див.: *Jaworski F. O szarym Lwowie. – S. 54–57.*

Ястремского), якого він образив (обставин справи докладніше не подано), і сплатити судові витрати²⁵¹. Походження відповідного декрету від бургграфської адміністрації доводить підпорядкування маляра замковій юрисдикції, тобто він проживав на території старостинської юрисдикції, що, за зноюною закономірністю²⁵², й пояснює малочисельність відомостей про нього у львівських міських актах.

Шимон Риботицькі посередньо віднотований десь після 1648 р. як челядник сідляра Войцеха Вінницького, від якого навчився малювати сідла²⁵³, що пропонує важливий причинок до стосунків між малярами та сідлярами з періоду перед їх відзначенням протистоянням у 1660-х роках на ґрунті професійних інтересів. Водночас перебування на становищі челядника дає підстави сприймати його якщо не вихованцем місцевого середовища, то, принаймні, майстром, увесь самостійний творчий шлях пов'язаним з містом. Без прізвища Ш. Риботицькі відзначений 1652 р. при хрещенні доньки Зофії від дружини Регіни²⁵⁴. При хрещенні дітей майстер надалі зафіксований неодноразово: синів Францішка (1655) і Домініка (1659) з дружиною Анною²⁵⁵ (хресний батько останнього – А. Крауз) та з дружиною Регіною – Казімежа (1661, кумом був вірменський маляр Г. Богушевич), Шимона (1666) й Катажини (1669)²⁵⁶. Водночас 1660 та 1665 рр.²⁵⁷ він сам виступає кумом, а 1665 р. – свідком шлюбу²⁵⁸. Документи 1658 та 1664 рр. називають його мешканцем юрисдикції Сенявських²⁵⁹, тому він, мабуть, мусив мати якісь тісніші контакти з представниками цієї магнатської родини. У 1671 р. Ш. Риботицькі в шинку конфліктував з місцевим українським малярем Іллею Китовичем, який, за словами його опонента, не підпорядковувався цеховому керівництву, до цієї суперечки активно долучилася також тодішня дружина майстра²⁶⁰. Попри побутове

²⁵¹ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 556. – С. 360–361.

²⁵²У літературі її принагідно віднотовано на підставі відомостей до біографії малознаного українського маляра другої третини століття Петра Поповича: *Александрович В.* Львівське середовище... – С. 47. Докладніші матеріали з відповідного приводу наведено: *Його ж.* Львівські малярі в передміських церковних братствах XVI–XVII століть / В. Александрович // *Львівська Ставропігія та український Львів* / Редактори: В. Александрович, І. Орлевич. – Львів, 2017. – С.

²⁵³ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 73. – С. 545. До літератури частково впроваджено: *Łoziński W.* O lwowskich malarzach... – *Szp.* XLIX. Пор.: *Jaworski F.* O szarym Lwowie. – S. 55. Оскільки С. Риботицькі, відповідно до згідного свідчення писемних джерел, мав би належати до помітніших майстрів свого часу, цей факт сприймається важливим переказом щодо справжнього місця малювання сідел у тогочасній мистецькій практиці.

²⁵⁴ЦДІАЛ України. – Ф. 197. – Оп. 2. – Спр. 1250. – Арк. 565 зв.

²⁵⁵Там само. – Спр. 1250. – Арк. 591 зв., 621 зв.

²⁵⁶Там само. – Арк. 647; Спр. 1251. – Арк. 28 зв. (помилково записаний як “murary”), 107 (заняття не вказано).

²⁵⁷Там само. – Спр. 1250. – Арк. 647 (до літератури впроваджено: *Александрович В.* Епілог... – С. 143); Спр. 1251. – Арк. 17 (професія не вказана).

²⁵⁸Там само. – Ф. 201. – Оп. 4. – Спр. 263. – Арк. 104 зв.

²⁵⁹Там само. – Ф. 9. – Оп. 1. – Спр. 406. – С. 1299; Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 73. – С. 675; Спр. 160. – С. 841.

²⁶⁰Виклад матеріалів судового процесу з відповідного приводу див.: *Александрович В.* Львівський осередок... – С. 56–58. Пор.: *Heydel M.* Rybotycki Szymon / M. Heydel // *Słownik...* –

забарвлення самого факту, він посередньо здатний вказати на вірогідні претензії Ш. Риботицького до якогось важливішого становища у відновленому малярському цехові, проте ніяких конкретних відомостей щодо цього розшукати не вдалося. Найпізніші віднайдені джерельні згадки про маляра у Львові належать до 1673 та 1674 рр.²⁶¹ й надалі його ім'я зникає з місцевих документів. У 1683 р. він вступив до цеху в Кракові²⁶², що пропонує унікальний такий випадок для Львова з усього століття²⁶³.

Упродовж 1659–1662 рр. хрестив дітей від дружини Регіни Якуб Іжицкі²⁶⁴. 1661 р. маляр С. Кромка передав йому контракт на вівтар, який мав з пробощем передміського костюлу святого Станіслава, проти чого протестував А. Крауз²⁶⁵. Востаннє Я. Іжицкі відготований під 1682 р.²⁶⁶ Так само при хрещенні дітей – незаконнонародженої Констанції від Анни (1662) та сина Павла вже з дружиною Анною (1672) відзначений Томаш Марущак²⁶⁷. 1664 р. з дружиною Регіною хрестив доньку Катажину Ян Гутовські²⁶⁸.

Понад десятиліття, починаючи від свідчення у судовому процесі між малярами Х. Захновичем та А. Краузом 1666 р.²⁶⁹ та одруження 1668 р. з Барбарою Лагодувною з Дрогобича²⁷⁰, джерела нотують Якуба Кальсміта, який мав походити з міста Кунув²⁷¹ неподалік від Опатова на території Польщі. Оскільки одним зі свідків їх шлюбу був А. Крауз, молодий маляр мусів бути пов'язаний з майстром якось тісніше. Правда, того ж таки року він домовився з львівськими домініканцями про малювання якихось ліхтарів, проте відмовлявся працювати над ними разом з тим же А. Краузом²⁷² (чому робота мала виконуватися спільно – гадати не випадає). Того ж року він ще

Warszawa, 2013. – Т. 9: Ro–Rz. – S. 339. Коротке гасло укладене на підставі архівної нотатки Едварда Ружицького, який лише частково використав матеріали судового процесу, не взявши до уваги основну їх частину, й відкликається тільки до одного із зафіксованих у зізнаннях свідків, менш важливого моменту протистояння та подає згадку про митця під 1671 р., “...gdy żona jego, Regina, rozwała przed urząd miejski malarza Eliasza”, цілковито спотворюючи справжній описаний у джерелі контекст. На відповідну ситуацію як судовий процес цеху з малярем вказано ще понад два десятиліття тому: *Александрович В.* Епілог... – С. 144.

²⁶¹ЦДІАЛ України. – Ф. 9. – Оп. 1. – Спр. 429. – С. 1114 (помилково записаний як *pistor*); Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 471. – С. 1459.

²⁶²*Gąsiorowski W.* Cechy krakowskie. – S. 78.

²⁶³Єдиний віднайдений у джерелах прецедент належить ще до часу перед 1513 р., коли міське право в тодішній столиці прийняв Георгіус з Львова: Cracoviae artificum. Zebrał Jan Ptaśnik, do druku przygotował Marjan Friedberg (*Źródła do dziejów sztuki i cywilizacji w Polsce.* – Т. 5, zesz. 2). – Kraków, 1937. – S. 492.

²⁶⁴ЦДІАЛ України. – Ф. 197. – Оп. 2. – Спр. 1250. – Арк. 622, 647, 669.

²⁶⁵*Александрович В.* Львівські малярі XVI... – С. 92.

²⁶⁶*Łoziński W.* O lwowskich malarzach... – Szp. XLVIII.

²⁶⁷ЦДІАЛ України. – Ф. 197. – Оп. 2. – Спр. 1250. – Арк. 669 зв. (без прізвища); Спр. 1251. – Арк. 189 зв. На підставі цього одинокого запису до літератури впроваджений: *Różycki E.* Maruszczak Tomasz / E. Różycki // *Słownik...* – Т. 5. – S. 394.

²⁶⁸ЦДІАЛ України. – Ф. 197. – Оп. 2. – Спр. 1250. – Арк. 694.

²⁶⁹Там само. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 469. – С. 1361.

²⁷⁰Там само. – Спр. 1262. – Арк. 11 зв.; Ф. 201. – Оп. 4. – Спр. 263. – Арк. 154 зв.

²⁷¹Там само. – Ф. 197. – Оп. 2. – Спр. 1262. – Арк. 90 зв.

²⁷²Там само. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 470. – С. 406.

також процесувався з вірменським майстром Г. Богушевичем²⁷³, вимагаючи доплати 20 флоринів за не вказану спільну роботу, проте той відмовлявся платити, оскільки, за його словами, скаржник і зробив погано, і не так віддав, як було треба²⁷⁴. У записі про хрещення 2 травня 1669 р. старшого сина Якуба Александра вказано на інше походження маляра – з Вільнюса²⁷⁵. Далі він виступає насамперед при хрещенні дітей – Анни (24 червня 1670), Антоніни (14 червня 1671), Станіслава (27 серпня 1674 р.), Міхала Матеуса (20 вересня 1676 р.), Катажини (16 березня 1678 р.), окрім того, під 2 березня того ж року є ще незрозумілий з огляду наведеної дати запис про хрещення сина Казімежа, у якому професію подано як муляр (“muratoris”)²⁷⁶. 1670 р. майстер також був свідком шлюбу не ідентифікованого маляра Альберта з Катажиною Рудзкою (інший свідок – загаданий Г. Богушевич)²⁷⁷, а в 1678 р. судився з якимось Пйтрєм Бонажевським²⁷⁸. Востаннє він віднотований як свідок наступного року²⁷⁹.

Одинока краще znana постать останньої третини століття – Стефан Ястшембські (Ястшембовські) родом із Кракова, нотований від 1664 р.²⁸⁰ Згідно з власним “ретроспективним” свідченням 1684 р., він “terminował” в А. Крауза й працював у маловідомого українського митця Павла Вошиловича²⁸¹. 1671 р. маляр одружився з Ельжбетою із Жовкви²⁸² й далі хрестив синів Альберта (1672) і Себастьяна (1681)²⁸³. У 1675 р. він процесувався з українським малярем Юрієм Шимоновичем-старшим, який ще того ж року став сервітором короля Яна III Собеського²⁸⁴, що той взявся малювати ліжко, хоча раніше про роботу було домовлено з С. Ястшембовським. Позваний тлумачився, що, довідавшись про давнішу домовленість, навіть відсилав завдаток, але, врешті, погодився взяти роботу через наполягання замовниці²⁸⁵. За її власними ж словами, справа виглядала так: “Wprawdzie, żem ia miała dać robotę tuteyszemu malarzowi, ale że mi ludzi pozwanego naraili y będąc też ostrożna, gdyżem była dała robotę iednę robić, ale

²⁷³Александрович В. Епілог... – С. 144.

²⁷⁴ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 460. – С. 183. Пор.: Там само. – С. 202. Підсумування відомостей про нього в дотеперішній літературі див.: *Różycki E. Kraus (Krauz, Krauzowicz) Wojciech (Albert) / E. Różycki // Słownik... – Т. 4. – С. 260.*

²⁷⁵ЦДІАЛ України. – Ф. 197. – Оп. 2. – Спр. 1251. – Арк. 108 зв.

²⁷⁶Там само. – Арк. 142 зв. (у практиці львівської міської канцелярії таке плутання через помилку в літері – malarz-mularz – не рідкість).

²⁷⁷Там само. – Спр. 1262. – Арк. 43 зв. (до літератури впроваджено: *Александрович В. Епілог... – С. 143*); Ф. 201. – Оп. 4. – Спр. 263. – Арк. 184 зв.

²⁷⁸Там само. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 472. – С. 1005 (професія у записі не наведена).

²⁷⁹Kalsnik (Kalsmik, Kalsmit, Kaliszwit) Jakub // Słownik... – Т. 3. – С. 324.

²⁸⁰ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 556. – С. 312, 360–361.

²⁸¹Там само. – Спр. 86. – С. 465. Про П. Вошиловича див.: *Александрович В. Українські малярі польського короля Яна III Собеського / В. Александрович // Хроніка-2000. – Київ, 2012. – Вип. 2(92). – С. 27; Його же. Львівський осередок... – С. 48.*

²⁸²ЦДІАЛ України. – Ф. 201. – Оп. 4. – Спр. 263. – Арк. 198.

²⁸³Там само. – Ф. 197. – Оп. 2. – Спр. 1251. – Арк. 199 зв., 418 (знову записаний як муляр).

²⁸⁴Датування привілею з'ясовано: *Александрович В. Майстер... – С. 18.*

²⁸⁵ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 471. – С. 1451. До наукового вжитку впроваджено: *Александрович В. Майстер... – С. 18. Відкликання до цієї ситуації див. також: Ejusdem. Nowe materiały... – S. 118; Ego же. Отец и сын... – С. 209; Його же. Українські малярі... – С. 38–39.*

się popsowała...”²⁸⁶. З наведених міркувань замовлення й було переадресовано іншому. Описана ситуація виразно вказує на “професійне недопрацювання” польського майстра. Упродовж 1684–1688 рр. він засвідчений комірником і водночас – за дорученням власника – господарем кам’яниці шляхтича Трояновського²⁸⁷. С. Ястрембські також очолював цех малярів й при справуванні цієї функції віднотований 1685 р., коли разом зі ще двома старшими – українськими малярами Іваном Александровичем та Михайлом Кадишевським – судився з вірменином Яном Голубом Яскевичем через заборговану цехову оплату за вісім років²⁸⁸. Тоді ж він заскаржив за “зранення” маляра Георгія (один з українських малярів Георгій Подолецький або Георгій Яворовський²⁸⁹)²⁹⁰. У 1696 р. С. Ястшембовські та М. Кадишевський знову позивали Г. Яскевича²⁹¹. Тоді ж вони разом вицінювали картини родини Ожгевичів²⁹². Востаннє маляр фігурує як цехмайстер під 1702 р., коли склав заяву про навчання у вірменського митця Михайла Богушевича сина Катерини Добромірської²⁹³. У 1696 і 1699 рр. малярем поданий також згаданий його син Себастьян²⁹⁴, народжений, як зазначено, 1681 р.

Цілий ряд постатей середовища відзначені тільки поодинокими згадками, тому відповідні записи навіть не завжди певні, причому, така ситуація прикметна для усього століття. Під 1613 р. у судовій справі через образи зі Стефаном Деревічем віднотований передміщанин Францішек²⁹⁵. У 1625 р. Альберт з дружиною Катажиною хрестили доньку Дороту²⁹⁶. 1628 р. охрещено Яна, сина Адама Крептовіча і Анни²⁹⁷, 1630 р. – Регіну, доньку Яна Пйотровського і Катажини, а в 1636 р. – їх доньку Агнешку²⁹⁸, у 1631 р. – Катажину, доньку Адама Скробіцького та Анни²⁹⁹, а 1634 р. – Анну, доньку Адама Дейковіча й Анни³⁰⁰. 1633 р. маляр Матіас процесувався через сварку

²⁸⁶ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 471. – С. 1452.

²⁸⁷Там само. – Спр. 496. – С. 719–724, 745.

²⁸⁸Там само. – Спр. 474. – С. 143. Документ без вичерпного викладу усіх відзначених у ньому деталей використано: *Александрович В.* Невідомі матеріали про майстрів західноукраїнського малярства середини – другої половини XVII століття в рукописному відділі Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника АН УРСР / *В. Александрович* // “Бібліотека – скарбниця духовності”. Міжнародна наукова конференція присвячена 50-річчю Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника АН України. Львів, 5–8 вересня 1990 р. – Київ, 1993. – С. 237. Пор.: *Його ж.* Львівське середовище... – С. 50.

²⁸⁹Про них див.: *Александрович В.* Львівське середовище... – С. 59–60.

²⁹⁰ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 474. – С. 143.

²⁹¹Там само. – Спр. 481. – С. 245.

²⁹²*Александрович В.* Львівський осередок... – С. 61.

²⁹³*Його ж.* Епілог... – С. 146.

²⁹⁴ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 481. – С. 166, 169, 173, 174, 1377, 1379–1380.

²⁹⁵Там само. – Ф. 9. – Оп. 1. – Спр. 688. – С. 99.

²⁹⁶Там само. – Ф. 197. – Оп. 2. – Спр. 1250. – Арк. 149.

²⁹⁷Там само. – Арк. 197.

²⁹⁸Там само. – Арк. 381. 1620 р. хрещено Регіну, доньку Яна Пйотровського (професія не вказана) і Катажини: Там само. – Арк. 83.

²⁹⁹ЦДІАЛ України. – Ф. 197. – Оп. 2. – Спр. 1250. – Арк. 254.

³⁰⁰Там само. – Арк. 345 зв.

з кушнірем Миколаєм³⁰¹. Від 1640 р. збереглася заява челядника цирульника (?) Юзефа про передачу малярчикові Матіасові шаблі³⁰². Очевидно, той ідентичний з майстром, який 1648 р. з дружиною Катажиною хрестив доньку Барбару³⁰³. Принагідно віднотований також Александр Павлович, який процесувався за 17 злотих і 15 грошів з Юлієм Аттаванті (1636)³⁰⁴. Пйотр Корицкі відзначений як хресний батько (1637) й перед кінцем 1639 р. умовив про навчання упродовж чотирьох років у маляра А. Крауза і наступний рік “вдосконалення” Альберта, про що, як уже зазначалося, свідчив перед вйтівським урядом 1644 р.³⁰⁵ У 1636 р. малярчик Стефан позивав перед тим же вйтівським урядом Ігнатіуса з Белза³⁰⁶. Можливо, він ідентичний з малярем Стефаном Стжельбецкім, який у 1643 р. перед тим же урядом процесувався з малярем Альбертом Голанковичем³⁰⁷. У 1642 р. Єжи Югевич хрестив сина Валента від дружини Дороти, а через два роки – Казімежа, хрещеним батьком якого був А. Крауз³⁰⁸, очевидно – знаний маляр. Якуб Мрувка зафіксований під 1644 як хрещений батько³⁰⁹. 1643 р. за тих же обставин віднотований Пйотр Дзецюк³¹⁰. У 1645 р. міський уряд підтвердив походження малярського челядника Станіслава Лопуского, на той час перебуваючого в Плоцку (тепер на території Польщі), сина Альберта і Катажини Цісувни³¹¹. Цей челядник, очевидно, ідентичний зі знаним малярем, згодом чинним у Москві³¹². У 1640 р. Альберт Кочковіч з дружиною Катажиною хрестили сина Симона³¹³, 1645 р. – Мельхіор і Марина – Kazimierza³¹⁴, а Марцін Пшибило з Анною – Валента³¹⁵. Тоді ж Лукаш Смальчик одружився з Анною з Галицького передмістя³¹⁶. Наступного року охрещена Анна, донька Альберта Краснацкого і Сусанни³¹⁷. Під

³⁰¹ Там само. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 457. – С. 396, 400.

³⁰² Там само. – Спр. 459. – С. 28.

³⁰³ Там само. – Ф. 197. – Оп. 2. – Спр. 1250. – Арк. 541 зв.

³⁰⁴ Там само. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 458. – С. 958.

³⁰⁵ Там само. – Спр. 460. – С. 261; Там само. – Ф. 197. – Оп. 2. – Спр. 1250. – Арк. 387.

³⁰⁶ Там само. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 458. – С. 670.

³⁰⁷ Там само. – Спр. 459. – С. 2514, 2515.

³⁰⁸ Там само. – Ф. 197. – Оп. 2. – Спр. 1250. – Арк. 453 зв., 488 (заняття кума не вказано).

³⁰⁹ Там само. – Арк. 495 зв.

³¹⁰ Там само. – Арк. 483 зв.

³¹¹ Там само. – Ф. 52. – Оп. 2. Спр. 57. – С. 1500. Як челядника під 1645 р., не подаючи джерела, очевидно, саме за цим переказом його віднотував: *Łoziński W. O łwowskich malarzach... – Szp. XLVIII*. Лопускі, можливо, були львівською родиною, принаймні обоє батьків зафіксовані в раєцьких актах під 1638 р. коли придбали будинок: ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 53. – С. 791.

³¹² Про нього див.: *Успенский А. И. Царские иконописцы и живописцы XVII в. Словарь / А. Успенский // Записки Московского археологического института. – Москва, 1910. – Т. 2. – С. 160–162* (виступає шляхтичем зі Смоленська, який 1655 р. просився на службу до Оружейної палати й помер 1669 р.).

³¹³ ЦДІАЛ України. – Ф. 197. – Оп. 2. – Спр. 1250. – Арк. 438 зв.

³¹⁴ Там само. – Арк. 500.

³¹⁵ Там само. – Арк. 499 зв.

³¹⁶ Там само. – Ф. 201. – Оп. 4. – Спр. 263. – Арк. 9 зв.

³¹⁷ Там само. – Ф. 197. – Оп. 2. – Спр. 1250. – Арк. 513.

1644 р. кумою віднотована Ружа, дружина маляра Гжегожа³¹⁸. Упродовж 1646–1651 рр. в метричних книгах кафедрального костюлу неодноразово відзначені кумами Альберт та його дружина Регіна³¹⁹. У 1644 р. Каспер Більські з міста Підгайці (тепер на території Тернопільської обл.) у кафедральному костюлі взяв шлюб з Регіною³²⁰. Далі хрещено їхніх дітей Каспера (1646) та Єльжбсту (1647)³²¹. Причому, хрещеним батьком у першому випадку записаний знаний львівський маляр французького походження Я. Дзіані. Сам майстер теж виступив кумом (1646)³²². Його відзначено в протоколах війтівського уряду наступного року в процесі з кушнірем Григорієм Сеньковичем за “знеславлення” маляревої дружини³²³. При цьому, в передостанньому з дев’яти записів стосовно відповідного судового розгляду свідками виступили “Jan Kościerski brat malarzów” і “Hrehori malarczyk”. Не відомо, чи останній з них не ідентичний з принагідно віднотованим за три роки до того з дружиною-кумою малярем (див. вище). Наступного року К. Більські через конфлікти з ним та дружиною заарештував челядника Анджея Малновського, за якого поручилися маляр А. Крауз та згаданий кушнір Г. Сенькович³²⁴. Одиноким джерельним записом відзначений Блазій (1645)³²⁵. 1650 р. засвідчений одружений з Регіною Павел³²⁶. Під 1657 р. принагідно при дружині Маргариті як кумі зафіксований Павел Лісінські³²⁷. У 1666 р. столярський цех позивав маляра Павла, що, згідно із за скарженням, мав віддавати партачам куплену столярську роботу³²⁸. Маляра Павла через три роки оскаржив у зв’язку зі “зраненням” малярський учень Ян Яхімовіч³²⁹. Відсутність у всіх цих записах докладніших

³¹⁸ЦДІАЛ України. – Арк. 493 зв.

³¹⁹Там само. – Арк. 520, 527, 543 зв., 547, 562.

³²⁰Там само. – Ф. 201. – Оп. 4. – Спр. 263. – Арк. 6.

³²¹Там само. – Ф. 197. – Оп. 2. – Спр. 1250. – Арк. 510, 526.

³²²Там само. – Арк. 518.

³²³Там само. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 480. – С. 2554, 2644, 2666, 2676, 2684, 2782, 2787, 2795, 2812.

³²⁴Там само. – Спр. 59. – С. 182.

³²⁵Там само. – Ф. 197. – Оп. 2. – Спр. 1250. – Арк. 504 зв. (записаний при дружині-кумі).

³²⁶Там само. – Арк. 554 (віднотований принагідно при дружині як кумі).

³²⁷Там само. – Арк. 605.

³²⁸Там само. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 59. – С. 796–797. Відповідний переказ є облятованим у раецьких актах 7 серпня 1666 р. (дата: Там само. – С. 792) свідченням знаного львівського хроніста Юзефа Бартомея Зіморовіча, на той час райці: “Oblata attestationis per cechmag[ist] ros mensatorum. Ja, niżej podpisany, w roku przeszłym, gdym był burmistrzem, cecha stolarska, zapozwawszy do mnie Pawła malarza, skarżyła się na niego oto. Że on przeciwko przywileju ich i słuźności, ważył się robotę stolarzom należytą stargować, a potem ją na szkodę cechy stolarskiej partaczom niecechowym dać robić. Do czego gdy się pozwany przyznał, tylko się niewiadomością praw stolarzom należytych zasłaniał (С. 796). Ja przychyliwszy się do przywilejów stolarzom nakazałem, aby Paweł malarz pod utrzcieniem y zaborem robot takowych y pod winą więzienia nie ważył się więу robot stolarskich targować, jedno na sie przyjmować y daleko bardzieу partaczom dać robić. Ten dekret moy strony obiedwie przyięły, na co dla lepszey wiary podpisałem się. Działo się we Lwowie d[ie] 20 aprilis a[nn]o 1666. Bartolomiej Zimorowicz rajca lwowski m[anu] p[ro]priae (С. 797)”.

³²⁹ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 469. – С. 1771.

відомостей не дає змоги ідентифікувати названих майстрів та згрупувати відповідні джерельні перекази навколо конкретних осіб³³⁰.

У 1659 р. разом з дружиною Ядвігою хрестив доньку Констанцію Якуб Подковецькі³³¹, а через два роки старший на той час цеху малярів, вірменин Г. Богушевич, позивав його через неприсутність на зібраннях цеху, він був родичем В. Крауза³³². У 1665 р. охрещено Яна, сина Анджея Войцеховіча і Анни³³³. 1670 р. Ян Косцінські свідчив на шлюбі Анджея Долєшицького і Маріанни Томашовскої³³⁴. Тоді ж охрещені Анджей, син Валенти Лагєвницького і Маріанни³³⁵, та Ян Єжи, син Міхала і Маріанни³³⁶, Ядвіга, донька Марціна Зембовіча й Анни³³⁷, а також, як уже згадано, віднотований Альберт, одружений з Катажиною Рудзкою при свідках – малярах Г. Богушевичу та Я. Кальсміт³³⁸ (див вище). Того ж року в ролі свідка зафіксований Якуб Крисовати³³⁹, а Міхал Намисьян – хресним батьком³⁴⁰. Наступного року Станіслав Пісенські хрестив доньку Ельжбєту³⁴¹. Ян Костецкі 1674 р. одружився з Агнесою Вацкувною³⁴². Можливо, він ідентичний з майстром, який хрестив доньку Регіну (1693) та сина Міколая (1696)³⁴³. У 1676 р. Томаш фігурує при презентації тіла вбитого Стефана Шиманського³⁴⁴. 1678 р. Міколай Дромбовіч зафіксований як хресний батько³⁴⁵, а в 1684 р. передміщанин Александр Кульчицькі свідчив про походження сина кушніра Францішка Коровчака³⁴⁶. У 1684 р. Анджей Радомські з дружиною Барбарою хрестив сина Яна при кумах малярах Г. Богушевичу та С. Ястрембському³⁴⁷. У 1685 р. його

³³⁰Тогочасні львівські джерела знають ще двох митців з таким ім'ям – українського П. Лещинського та вірменського П. Дербедросовича. Про них див.: *Александрович В.* Львівський осередок... – С. 44–45; *Його ж.* Епілог... – С. 141–142.

³³¹ЦДІАЛ України. – Ф. 197. – Оп. 2. – Спр. 1250. – Арк. 620 (професія не вказана).

³³²*Jaworski F.* O szarym Lwowie. – S. 57.

³³³ЦДІАЛ України. – Ф. 197. – Оп. 2. – Спр. 1251. – Арк. 12.

³³⁴Там само. – Ф. 201. – Оп. 4. – Спр. 263. – Арк. 180.

³³⁵Там само. – Ф. 197. – Оп. 2. – Спр. 1251. – Арк. 153.

³³⁶Там само. – Арк. 128 зв.

³³⁷Там само. – Арк. 150.

³³⁸Там само. – Арк. 43 зв.; Ф. 201. – Оп. 4. – Спр. 263. – Арк. 184 зв., 188 (прізвище останнього подане у версії “Kalemic”).

³³⁹Там само. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 471. – С. 444.

³⁴⁰Там само. – Ф. 197. – Оп. 2. – Спр. 1251. – Арк. 152.

³⁴¹Там само. – Арк. 178 зв.

³⁴²Там само. – Ф. 201. – Оп. 4. – Спр. 263. – Арк. 216.

³⁴³Там само. – Ф. 197. – Оп. 2. – Спр. 1252. – Арк. 101, 189 зв.

³⁴⁴Там само. – Ф. 9. – Оп. 1. – Спр. 433. – С. 1285. Варто, однак, мати на увазі, що “зрана-на” в 1684 р. “Theodora, Thomae pictori consors” далі фігурує у документах як Тимофієва малярка – дружина одного з маловідомих українських майстрів, див.: *Александрович В.* Львівський осередок... – С. 58. Пор. також: *Його ж.* Українські малярі... – С. 59.

³⁴⁵ЦДІАЛ України. – Ф. 197. – Оп. 2. – Спр. 1251. – Арк. 350.

³⁴⁶Там само. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 86. – С. 416.

³⁴⁷Там само. – Ф. 197. – Оп. 2. – Спр. 1251. – Арк. 512. До літератури впроваджено: *Александрович В.* Епілог... – С. 143.

“зранив” Іванко з Тарнавки³⁴⁸, а в 1687 р. він судився з вірменином Яковом³⁴⁹. Єжи Загурські з дружиною Барбарою 1686 р. хрестив доньку Барбару³⁵⁰. 1693 р. Павла Закшевського позивав до суду на названий у відповідному документальному записі український священик³⁵¹. 1689 р. “Wenceslaus Weresczyński” заскаржив Катерину, служницю міщанки Кадучної, за побиття дружини³⁵². Через два роки він сам побився “за медом” з цирульником й у судовій справі з цього приводу фігурує як Владислав Берещинські і Верещинські³⁵³. Така різноманітність іменування ще раз вказує на очевидні об’єктивні труднощі при опрацюванні писемних джерел до історії середовища.

У 1695 р. Францішек Кльонкевіч взяв шлюб з Маріанною Щипінською³⁵⁴. Далі джерела відзначають народження їхніх дітей Катажини (1696), Міхала (1699), Зофії (1703)³⁵⁵, 1698 р. майстер зафіксований як свідок шлюбу³⁵⁶. Його маловідома у Львові діяльність, правда, більше припадає уже на наступне століття, а між 1715³⁵⁷–1724 рр. він перебрався до міста Городок в околицях Львова³⁵⁸.

Пrawdopodobно, охрещений 25 червня 1661 р. Ян, син столяра Яна Малиновського і Регіни, ідентичний з малярем, який 1696 р. на замовлення Хадзі Киріяка, економа монастиря святої Катерини Александрійської на Синаї, що тоді тривалий час перебував у Львові, намалював види Єрусалиму та Афону (Львівська національна галерея мистецтв імені Б. Г. Возницького)³⁵⁹ й наступного року – не відоме нині “Воздвиження

³⁴⁸ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 474. – С. 48, 51.

³⁴⁹Там само. – Спр. 474. – С. 461, 462.

³⁵⁰Там само. – Ф. 197. – Оп. 2. – Спр. 1250. – Арк. 561 зв.

³⁵¹Там само. – Ф. 52. – Оп. 2. – С. 478. – С. 834.

³⁵²Там само. – Спр. 476. – С. 242. Пор також: Там само. – С. 243.

³⁵³ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 481. – С. 303, 306, 307.

³⁵⁴Там само. – Ф. 197. – Оп. 2. – Спр. 1264. – Арк. 20 зв.

³⁵⁵Там само. – Арк. 174 зв., 262 зв., 315.

³⁵⁶Там само. – Спр. 1264. – Арк. 47 зв.

³⁵⁷Там само. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 420. – С. 244.

³⁵⁸Там само. – Спр. 111. – С. 740.

³⁵⁹Новіші кольорові репродукції див.: Олеський замок. Путівник / [автор тексту Т. Сабодаш]. – Львів, 2009. – С. 56 (“Афон”); *Овсійчук В. А.* Українське малярство... – С. 354 (“Єрусалим”); *Купчинська Л.* Теофіл Копистинський – реставратор: окремі спостереження / Л. Купчинська // Національний науково-дослідний реставраційний центр України. Львівський філіал. Бюлетень № 11. Інформаційний випуск. – Львів, 2011 (не нумерована іл. 3 у блоку кольорових ілюстрацій після с. 206) (“Єрусалим”). Обидві картини без кольору відтворено: *Галас Т.* “Єрусалим” Івана Малиновського (1696) у збірці Музею східних цивілізацій Золочівського замку / Т. Галас // Львівська національна галерея мистецтв ім. Б. Г. Возницького. Дослідження і матеріали. – Львів, 2015. – Вип. 4: 2012–2015. – С. 74, 75. Як уже була нагода вказати (*Александрович В.* Львівський осередок... – С. 69, приміт. 261), авторка цієї достатньо поверхової новішої публікації про картину із зображенням Єрусалиму, використавши наведені в новітній літературі відомості про майстра, проте проігнорувавши окремі чомусь – випадає розуміти – “небажані” для неї моменти, віднесла саму картину до “найбільш унікальних (sic!) і цінних творів” свого часу, водночас потрактувавши її навіть “надбанням українсько-го живопису”: *Галас Т.* “Єрусалим”... – С. 71. Насправді обидві картини відзначені досить скромним фаховим рівнем, через який на статус хоч якось помітнішого “надбання” не здатні

Хреста” для каноніка, маляра Казімежа Гумнєвіча. Тоді ж за нього поручилися, що він виконає Божий гріб для костюлу Святого Хреста³⁶⁰, а 30 грудня 1699 р. з дружиною Регіною він хрестив доньку Агнешку³⁶¹.

Окрім згаданих при викладі наведених відомостей малярчиків та челядників, у такому статусі відготовані ще також Галюс Копіто з Самбора, який у 1615 р. поквитував маляра В. Войнятовіча з повернутих речей. Далі той протестував проти челядника через висунуті звинувачення³⁶². Пйотр у 1617 р. процесувався з одруженим із Луцією столярем Яном³⁶³, а через два роки засвідчив “зранення”, від челядника Міколая³⁶⁴. Втім, обидва записи можуть стосуватися знаного маляра італійського походження П’єтро Мордессі, вперше відзначеного власне під 1617 р.³⁶⁵ Того ж року засвідчив “зранення” малярський учень Міколай Висоцкі³⁶⁶. У 1618 р. “зранений” Томаш³⁶⁷, в справі якого свідчив Є. Чвохеровіч³⁶⁸. Очевидно, саме він у 1624 р. як на той час передміський самостійний ремісник претендував на спадок покійних Станіслава Лопатки і Анни Лойкувни³⁶⁹. У 1630 р. Томаш Валігура з дружиною Естерою хрестив сина Самуеля³⁷⁰. Через п’ять років Томаш засвідчив “рани”, яких йому завдали малярі Адам і Альберт³⁷¹. У першому з “кривдників” випадає вбачати А. Міклашовіча, натомість “Альбертів” тоді у Львові зафіксовано більше – це може бути як А. Крауз, так і нотований, власне, від цього року А. Конва. 1635 р. Павел визнав, що за дорученням Лукаша Баренского ходив до покійного тоді маляра Єжи (Чвохеровіча) й той визнав борг свого померлого сина Станіслава Лукашеві та обіцяв сплатити належну суму³⁷². Міхал Міциковіч принагідно зафіксований 1635 р. при судових розглядах побутових конфліктів³⁷³, Ян Антоньовіч з Галицького передмістя у 1646 р. заскаржив перед

претендувати ніяк. З тих же міркувань так само, звичайно, не випадало б прихилитися й до запропонованого цілком безпідставного, безвідповідального проголошення їх автора “одним з найкращих художників міста”: Там само. – С. 73.

³⁶⁰ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 481. – С. 394.

³⁶¹Усі викладені відомості про нього до літератури впроваджено: *Aleksandrowicz W. Malinowski Joannes / W. Aleksandrowicz // Słownik... – Т. 5. – S. 306–307.*

³⁶²ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 482. – С. 116, 236. Обидва записи до літератури впровадив: *Rużycki E. Kopytko Galus Samborczyk / E. Rużycki // Słownik... – Т. 4. – S. 108.* В опублікованому гаслі наведено помилкове прочитання прізвища челядника (Корутко) й один з документів так само неслухно віднесено до 1614 р.

³⁶³ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 451. – С. 335.

³⁶⁴Там само. – С. 1275.

³⁶⁵*Aleksandrowicz W. Mordessi (Mordasson) Piotr / W. Aleksandrowicz // Słownik... – Т. 5. – S. 646–647; Його ж. Західноєвропейські малярі... – С. 318.*

³⁶⁶ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 451. – С. 669.

³⁶⁷Там само. – Спр. 394. – С. 878; Спр. 451. – С. 977.

³⁶⁸Там само. – Спр. 451. – С. 1918. Пор.: Там само. – Спр. 394. – С. 878.

³⁶⁹ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 304. – С. 1645.

³⁷⁰Там само. – Ф. 197. – Оп. 2. – Спр. 1250. – Арк. 247 зв.

³⁷¹Там само. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 458. – С. 273.

³⁷²Там само. – С. 232.

³⁷³Там само. – Спр. 399. – С. 432; Спр. 458. – С. 381, 387, 493, 509.

урядом Святоянської юридики побиття, яких йому завдав аптекар Ян Сьвйонткевіч³⁷⁴, Якуб Бірецькі у 1647 р. конфліктував з Х. Янтощиком³⁷⁵, Ян Ставські, засвідчений винятково як челядник і свідок українського маляра І. Городецького (1648)³⁷⁶. У 1654 р. малярі Пйотр і Павел поручилися за Анджея, челядника маляра Станіслава, що він викінчить певний образ для Юзефа Бартломея Зіморовіча на найближчу неділю³⁷⁷.

Окрема сторінка в історії середовища – позальвівські митці, які тільки певний час діяли у Львові, засвідчені саме в такому зв'язку. Окрім уже вказаних майстрів початку століття, це, насамперед, знаний від 1609 р. у Ярославі та Перемишлі Анджей Повага³⁷⁸. Він походив з міста Болемув неподалік від Варшави³⁷⁹ й на львівському ґрунті відготований від 1634 р., коли записав дружині Регіні Шиделкувні 500 флоринів³⁸⁰. Очевидно, на той час митець уже постійно проживав у Львові – починаючи від 1636 р. це регулярно підтверджують записи про хрещення у кафедральному костьолі його дітей: Францішка (1636), Домініка (1639), Антонія (1641), 1643 р. кумою засвідчена

³⁷⁴ Biblioteka Narodowa w Warszawie. – Rkps Akc. 2010/2. – К. 94 v.

³⁷⁵ Александрович В. Епілог... – С. 552.

³⁷⁶ Його ж. Львівський осередок... – С. 41.

³⁷⁷ ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 463. – С. 290. Не вдається встановити, про челядника якого саме майстра йдеться: С. Александровіча, останній раз відготованого у відомих документах під 1648 р., “непевного”, бо відзначеного водночас як маляр і муляр С. Богушика. С. Гродецькі на той час уже не жив.

³⁷⁸ Про ранній період його біографії, навчання у Римі та контакти з Марціном Красіцкім див.: Frazik J. T. Sztuka ziemi przemyskiej i sanockiej ołolo r. 1600. Uwagi o wykonawcach / J. Frazik // Sztuka około roku 1600. Materiały Sesji Stowarzyszenia Historyków Sztuki zorganizowanej przy współpracy Wydziału Kultury Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Lublinie. Lublin, listopad 1972. – Warszawa, 1974. – S. 220–221. У зовсім незрозумілий спосіб ці відомості пройшли повз увагу упорядників новішого багатотомного словника польських митців, у якому ярославського маляра і лавника відготовано тільки як свідка (1631) та при обляті в актах міського уряду з 1646 р. документу, виставленого у Львові в 1634 р.: Gajerski S. F. Powaga Andrzej / S. Gajerski // Słownik... – Warszawa, 2003. – Т. 7: Pe–Po. – S. 459.

³⁷⁹ Александрович В. Зі студій... – С. 533.

³⁸⁰ Йдеться про другу дружину – вперше маляр одружився ще не пізніше 1619 р. з Маргаритою, донькою перемишльського муляра Станіслава Магусянки: Frazik J. T. Sztuka... – S. 220 (пор. також львівську копію відповідного запису: ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 1. – Спр. 279. – С. 3). Дівоче прізвище вказує на її вірогідне походження з Перемишля, де з родини Шиделків виводилася Анна, дружина задокументованого від 1604 р. маляра Марціна, матір якої так само називалася Катажиною: Archiwum Państwowe w Przemyślu. – Księgi miasta Przemyśla (далі – APP KMP). – Sygn. 20. – S. 604, 1065; Sygn. 38. – S. 175, 282; Sygn. 111. – S. 48. Відповідно маляр так само фігурує, як званий Шиделко: Ibidem. – Sygn. 41. – S. 363. У перемишльських джерелах відзначена так само “Szydełkowa malarka”: Ibidem. – Sygn. 113. – S. 152, “Anna Szydełkowa” (Ibidem. – S. 183) та вдова (1634) “Martini Szydełko pictori” (Ibidem. – S. 185). Юзеф Томаш Фразік подав його з прізвищем Доманьські, проте джерел при цьому не вказав: Frazik J. T. Sztuka... – S. 214. При опрацюванні документальних матеріалів перемишльського походження відомостей про майстра з таким прізвищем не віднайдено. Водночас в Анни був брат Бартломеї Шиделкович – у 1607 р. (на той час малярський челядник) він відпродав сестрі разом з чоловіком свою частку батьківського спадку: APP KMP. – Sygn. 20. – S. 604. Пор.: Frazik J. T. Sztuka... – S. 215, груп. 99.

його дружина, а наступного року – він сам³⁸¹. Львівським актам майстер відомий, загалом, мало. Вперше його віднотовано 1638 р. в чорнових записах вїтївського уряду при якомусь повноваженні єзуїтів ще з попереднього року³⁸² (інших відомостей про стосунки з ними в джерелах не відклалося). Під 1641 р. там же віднайшлися записи процесу з “пані Камп’яною” через чинш, що вказує на проживання у кам’яниці цієї званої львівської родини на Ринковій площі³⁸³. Наступного року А. Повага протестував проти господині, оскільки та віддала в шляхетські руки кам’яницю, винайняту йому до Великодня³⁸⁴. 1643 р. зафіксовано конфлікт з краківським купцем Єжи Рейзлером: маляр відмовив йому “...mieszkanie w sklepu, który trzymał w Jarosławiu przez lat sześć”³⁸⁵. Хоча Маурици Хорн свого часу подав згадку про А. Повагу як лавника в Ярославі ще під 1647 р., тобто він ніби мав жити ще цього року³⁸⁶, насправді, за свідченням опрацьованих ярославських міських актів, маляр помер ще перед 1 вересня попереднього року³⁸⁷. Його сім’я, очевидно, проживала в Ярославі, проте надалі зберігала контакти зі Львовом, оскільки 1649 р. “Lucas Powaga Jaroslaviensis” у місцевому кафедральному костьолі взяв шлюб з Анною Ричковщанкою з Краківського передмістя³⁸⁸.

Інші позальвівські митці у місті присутні так само скромно й, фактично, вже тільки в другій половині століття. У 1649 р. одружився з Анною Криштоф з Тарлової Волі поблизу Опатова на території Польщі, може Криштоф Сьмяли, свідок шлюбів у кафедральному костьолі в 1663 та 1669 рр.³⁸⁹ 1659 р. серед мешканців сусідньої з будинком Корняктів кам’яниці на східній стороні Ринку з’являється маляр Єреміяш³⁹⁰ – Єреміяш Малеховіч, коли судився з відповідачем, названим у лаконічному записі в протоколах вїтївського уряду “Ioannis Ferensowicz”³⁹¹, очевидно, ідентичним з учнем “Яном Гаворлеовскім”, який невдовзі ж зобов’язався “дослужити” при ньому відповідно до попередньо укладеної умови³⁹². Того ж року маляр хрестив Яна, сина маляра Міколая Весоловського й Барбари³⁹³. Наступного року він одружився

³⁸¹ЦДІАЛ України. – Ф. 197. – Оп. 2. – Спр. 1250. – Арк. 376, 422, 449, 482, 490 зв.

³⁸²Там само. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 458. – С. 2419, 2715.

³⁸³Там само. – Спр. 459. – С. 916, 935, 953.

³⁸⁴Там само. – С. 1852. Процесувалися вони й наступного року: Там само. – С. 2140, 2219, 2241.

³⁸⁵ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 401. – С. 356.

³⁸⁶Horn M. Ruch budowlany w miastach ziemi Przemyskiej i Sanockiej w latach 1550–1650 na tle przesłanek urbanistycznych / M. Horn. – Wrocław, 1968. – S. 128.

³⁸⁷APP. – Księgi miasta Jarosława (далі – КМЖ). – Sygn. 31. – S. 880 (1 вересня); Sygn. 4. – S. 252 (24 листопада).

³⁸⁸ЦДІАЛ України. – Ф. 201. – Оп. 4. – Спр. 263. – Арк. 21.

³⁸⁹Там само. – Арк. 19, 75, 175 зв.

³⁹⁰Там само. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 780. – Арк. 649 (попереднього року його ще немає: Там само. – Арк. 608).

³⁹¹Там само. – Спр. 465. – С. 1709.

³⁹²Там само. – С. 1716. Без докладнішого розгляду (зокрема, не відзначено відмінність іменування позваного в першому записі) ці відомості до літератури впроваджено: Malechowicz (Melechowicz) Hieremiasz, Jeremiasz // Słownik... – Т. 5. – S. 287.

³⁹³ЦДІАЛ України. – Ф. 197. – Оп. 2. – Спр. 1250. – Арк. 625.

з удовою Ельжбетою при свідках – маляреві А. Краузу та Гжегожеві Дортману³⁹⁴ й судився у докладніше не відзначеній справі з вірменином Христофором Захарією Захновичем³⁹⁵, очевидно, – неодноразово згаданим знаним малярем, та сусідом – вірменином Кіркором Бобовичем³⁹⁶. Далі майстер хрестив доньку Марину (1661, кумом знову був А. Крауз) й сина Марціна (1662)³⁹⁷. Зазначене хрещення сина 13 листопада 1662 р. – останній віднайдений слід митця у Львові. 9 квітня 1664 р. він з'являється у Варшаві як королівський маляр із замку³⁹⁸.

Від 1665 р.³⁹⁹ у Львові декілька років мешкав чинний перед тим у Самборі Казімеж Лібітковскі. Вперше він віднотований ще під 1644 р. у Ярославі з титулом королівського маляра⁴⁰⁰ і під 1647 р. там же – самбірським жителем⁴⁰¹. У міських актах Самбора він виступає щойно від 1653 р., проте вже як на той час голова колегії лавників⁴⁰², тому випадає визнати випадкову відсутність в самбірських міських актах давніших відомостей про нього. 1660 р. до цього становища долучено ще також функції збирача податків на королівській митниці⁴⁰³. Як голова колегії лавників та збирач податків на новій митниці він відзначений і наступного року⁴⁰⁴, проте в переліку обраних того ж року до міського уряду його немає⁴⁰⁵. Його перша дружина Анна була племінницею знаного професора Краківської академії Марціна Радзиміньського⁴⁰⁶ й померла, очевидно, 1663 р. коли укладено її заповіт⁴⁰⁷. Самбір маляр змушений був покинути, мабуть, після того, що побив лавника Стефана Вілька, від чого той помер (1661)⁴⁰⁸. Померла не пізніше 1671 р. друга дружина маляра – Барбара була львів'янкою, донькою рудника (шихтера) Мельхіора Кайзера⁴⁰⁹. Очевидно, її львівське походження та визначені ним контакти й мали вплинути на появу подружжя саме у Львові. Як львівський мешканець маляр відзначений у раецькій ухвалі з 1665 р.⁴¹⁰ Того ж року в метричних книгах

³⁹⁴ЦДІАЛ України. – Ф. 201. – Оп. 4. – Спр. 263. – Арк. 64 зв.

³⁹⁵Там само. – Спр. 465. – С. 1995, 2367.

³⁹⁶Там само. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 467. – С. 241.

³⁹⁷Там само. – Ф. 197. – Оп. 2. – Спр. 1250. – Арк. 651, 666 зв.

³⁹⁸Malechowicz (Melechowicz) Hieremiasz... – S. 287.

³⁹⁹Найдокладніші відомості про нього див.: *Aleksandrowicz W. Lebitkowski (Libitkowski, Libitowski Kazimierz) // Słownik...* – Т. 3. – С. 3. Водночас у словнику вмішено... ще одну укладену на підставі давнішої літератури біограму того ж майстра: Libitowski (Lebitowski, Libitkowski) Kazimierz // *Słownik...* – Т. 3. – С. 90.

⁴⁰⁰*Александрович В. Зі студій...* – С. 533.

⁴⁰¹APP КМЈ. – Sygn. 31. – S. 1120.

⁴⁰²ЦДІАЛ України. – Ф. 43 (Мігістрат міста Самбора). – Оп. 1. – Спр. 171. – С. 380.

⁴⁰³Там само. – Ф. 13 (Перемишльський гродський суд). – Оп. 1. – Спр. 153. – С. 190.

⁴⁰⁴Там само. – Ф. 43. – Оп. 1. – Спр. 118. – С. 370.

⁴⁰⁵Там само. – Спр. 169. – С. 147.

⁴⁰⁶Там само. – Спр. 155. – С. 83.

⁴⁰⁷Там само. – С. 80–84.

⁴⁰⁸Там само. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 117. – С. 383–384.

⁴⁰⁹Там само. – Спр. 79. – С. 119.

⁴¹⁰Там само. – Спр. 74. – С. 878–881.

кафедрального костюлу кумою виступає його дружина⁴¹¹. Правда, під 1668 р. як у самбірських, так і львівських міських актах майстер фігурує самбірським лавником⁴¹². Він помер перед 19 червня 1669 р., коли його заповіт внесено до самбірських міських актів⁴¹³. Одним з виконавців заповіту був львівський канонік Станіслав Мосціцькі⁴¹⁴. У нього маляр також тримав речі в заставі й останньою волею відписав йому образ “Проповідь святого Іоана Хрестителя”⁴¹⁵. Очевидна близькість контактів змушує пригадати знаний портрет каноніка з давньої збірки капітулу львівського кафедрального костюлу (Львівський історичний музей, далі – ЛІМ)⁴¹⁶, хоча, звичайно, сама вона не здатна сприйматися аргументом вирішального значення на користь можливого авторства самбірського маляра в цьому конкретному випадку. Мабуть, він мав тісніші контакти в середовищі львівської капітули, оскільки “Розп’яття”, яке висіло у нього в помешканні, заповів львівському офіціалові – Адамові Пясковському (?)⁴¹⁷. До заповіту додано окреме “львівське” доповнення з переліком речей із окремими позиціями, наділеними відомостями, важливими не тільки для біографії майстра: “Trzecia skrzynia biała z różnemi kunsztami malarskimi, które sobie szacuje na złotych 700 najmniej... iedna w skórę obszyta cielęcą okowana żelazem z kołdrami* do objiania... Item skrzynia na kształt stolika malowana ze trzema szufladami, w których było różnych drobiazgów niemało, a osobliwie obraz z mosiądzu odlewany Naświętszey Panny z Panem Jezusem rzymskiey roboty, drugi pomnieyszy także mosiązowy Naświętszey Panny z Panem Jezusem greckiey roboty, także na miedzianey blasze obraz konterfekt bardzo misterny”. Після цього в розділі “Мідзь” зафіксовано: “Item blacha miedziana wielka wzdłuż na dwa łokcia, a wszierz na trzy ćwierci cienka wybita z koroną na obraz Naświętszey Panny z siedmio gwiazd, o robotę mie mówię nic. Ramy hebanowe rozkliione w garku miedzianym złożone. Item drugie

⁴¹¹ Там само. – Ф. 197. – Оп. 2. – Спр. 1251. – Арк. 17 зв.

⁴¹² Там само. – Ф. 13. – Оп. 1. – Спр. 404. – С. 974; Ф. 43. – Оп. 1. – Спр. 155. – С. 1285, 1402–1405.

⁴¹³ Там само. – Ф. 43. – Оп. 1. – Спр. 156. – С. 608–610; Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 77. – С. 1074.

⁴¹⁴ Там само. – Ф. 43. – Оп. 1. – Спр. 156. – С. 610.

⁴¹⁵ Там само.

⁴¹⁶ Репродукції див.: *Gębarowicz M. Portret XVI–XVIII wieku we Lwowie / M. Gębarowicz. – Wrocław etc., 1969. – Рус. 32; Жолтовський П. М. Український живопис XVII–XVIII ст. / П. Жолтовський. – Київ, 1978. – С. 163 (ил.); Aleksandrowycz W. Stanisław Mościcki (zm. 1677) h. Crucini, przed 1677/ W. Aleksandrowycz // Gdzie Wschód spotyka Zachód. Portret osobistości dawnej Rzeczypospolitej 1576–1763. Katalog wystawy pod kierunkiem Jerzego Malinowskiego. Muzeum Narodowe w Warszawie. – Warszawa, 1993. – Nr 136. – S. 350. Давнішу літературу див.: *Його ж. Портрет Станіслава Мосціцького (1660–1670-і рр.) / В. Александрович // Український портрет... – № 81. – С. 130. Додана ілюстрація, однак, помилково відтворює портрет львівського декана Яна Суліковського (ЛІМ), про нього коротко див.: *Его же. Портретная живопись во Львове в последней четверти XVI в. / В. Александрович // Памятники культуры. Новые открытия. Письменность. Искусство Археология. Ежегодник 1990. – Москва, 1992. – С. 244 (ил.), 245–246.***

⁴¹⁷ ЦДІАЛ України. – Ф. 43. – Оп. 1. – Спр. 156. – С. 610. Особу офіціала (у документі вказано тільки уряд) встановлено на підставі: *Zachariasiewicz F. Historia kapituły metropolitalney lwowskiey obrządu łacińskiego / F. Zachariasiewicz // Przyjacieli chrześcijańskiej prawdy. – Przemyśl, 1839. – R. 7, zes. 3. – S. 79–80.*

* Колтринами.

ramy hebanowe obszyte w płótno surowe aby się nie popsowały valor fl[orenos] 80". Дали вказано близько 80 книг, втім "Biblia łacińska z figurami malarskimi... Żywot świętego Norberta z figurami malarskimi... Obrazów w kamienicy Crucifix wiszący na powietrzu wyciągniony przybity na samey powale, któren ofiaruie j[ego] m[ości] x[iędzu] officialowi archidiecepsiey lwowskiej, drugi obraz Świety Jan prodicans in deserto*. Te oba ofiaruie j[ego] m[ości] x[iędzu] Mościckiemu, kanonikowi archidiecepsiey lwowskiej, w którego mam zastaw pasów trzy srebrnych, nożenek* parę we złotych 100 w tymfach powięsych (sic!). Ostatek obrazów, któryh tam iest circiter n[umero] 8, te odkazuie do kongregatiew mieyskiej v oyców jezuitów sub tytuło Conceptionis B[eatsimae] M[ariae] V[irginis] we Lwowie fundowaney. Także y ten, co w pana Tołoczka pozyczany z lampeczką, co przed obrazem wisiała". Також записано певну суму на якийсь Розп'яття до братства святої Анни при монастирі бернардинів у Львові – на "rzemieślnika tego Crucifixu"⁴¹⁸.

Вдалося віднайти й сліди львівських малярів, у самому Львові не задокументованих. Ганса Флігеля зі Львова, прийнято в 1630 р. на науку до торунського маляра Міхаеля Петцельта й визволено на Великдень 1636 р.⁴¹⁹ Не віднайдений у львівських актових матеріалах Марцін Блеховскі прийнятий 1646 р. до міського права в Любліні як "pictor Leopolitensis"⁴²⁰. Наведений запис пропонує єдиний встановлений слід його контактів зі Львовом. Інший аналогічний приклад стосується так само не віднайденого на львівському ґрунті передміщанина Якуба Мешковича, який 1647 р. отримав міське право у Варшаві⁴²¹.

Окрему стрінку історії середовища укладають майстри з білого та чорного духовенства. З-поміж перших нині відомий тільки згаданий канонік К. Гумневіч (?–1698)⁴²²,

* Проповідує у пустелі (лат.).

**Футляр для ножа.

⁴¹⁸ЦДІАЛ України. – Ф. 43. – Оп. 1. – Спр. 156. – С. 610.

⁴¹⁹Dybaś B. Fligel Hans / B. Dybaś // Uzupełnienia i sprostowania do tomu II Słownika Artystów Polskich. – [Warszawa, 1993]. – S. 11. Уже була нагода привернути увагу до цього переказу у зв'язку з особою не знаного з інших джерел маляра Ганса Флогеля, який 3 вересня 1677 р. в Гданську отримав від короля Яна III Собеского привілей сервіторату: Александрович В. Зі студій... – С. 531, приміт. 137.

⁴²⁰APL KML. – Sygn. 212. – К. 55 v. Запис знав уже Ян Рябінін, проте подав його лише як нотатку про майстра в люблінських міських актах, без будь-яких конкретних відомостей: Riabinin J. Murarze, rzeźbiarze y malarze lubelscy w pierwszej połowie XVII w. / J. Riabinin // Biuletyn Naukowy, wydawany przez Zakład Architektury y Historii Sztuki Politechniki Warszawskiej. – Warszawa, 1932. – Nr 1. – S. 80. На підставі цього свідчення у новішому польському словнику митців вміщено окреме гасло з припущенням про можливість віднесення запису до знаного згодом краківського майстра: Blechowski Marcin // Słownik... – Т. 1. – S. 176. Він вчився у Кракові й визволений на челядника в 1637 р. та прийнятий до цеху 1649 р., у вміщеній на тій же сторінці окремій біограмі відкликання до зазначеного люблінського епізоду немає: Blechowski Marcin // Słownik... – Т. 1. – S. 176.

⁴²¹Rastawiecki E. Słownik... – Т. 2. – S. 74. Підсумування скромних відомостей про нього див.: Mieszkowicz (Mieszkowski) Jakub // Słownik... – Т. 5. – S. 541.

⁴²²Помер у Львові 4 січня 1698 р.: Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie. – Księgi metrykalne wyznania rzymskokatolickiego archidiecepsiey lwowskiej. – Sygn. 1537. – S. 18. Коротку згадку про нього як каноніка див. також: Zachariasiewicz F. Historia... – S. 80 (за наведеними тут даними, він став членом капітулу з королівського надання 1679 р. й помер 1693 р.).

про професійну активність якого в місті, втім, ніяких джерельних переказів розшукати не пощастило. Немає також підстав твердити про якісь тісніші пов'язання з львівським монастирем бернардинів та діяльність у ньому знаного бернардинського ченця Францішка Лекшицького – автора монументального “Розп'яття” у головному вітварі монастирського костьолу⁴²³. У 1612–1614 рр. у львівському монастирі єзуїтів перебував уродженець Львова, монах Мацей Клімковіч (бл. 1570–1631), проте про його професійну діяльність у місті нічого не відомо⁴²⁴, як і діяльність у монастирі Маріна Рубінковського та Яна де ля Марса, які перебували у львівському монастирі на початку 1690-х рр.⁴²⁵

Поодинокі джерельні згадки без докладнішої інформації не завжди є змога аргументовано віднести до певних знаних осіб. Зокрема, не вдалося встановити особу Яна – він 1640 р. оскаржив столяра Северина, який продав замовлені й уже оплачені “стовпи” (до вітваря?)⁴²⁶. Не бракує також у дотеперішній літературі взаємного “перехоплювання” поодиноких майстрів – віднесення українських митців до польських і навпаки⁴²⁷, як і неслухного перенесення задокументованих фактів до інших осіб. Іноді окремі постаті через малочисельність відомостей про них не вдається переконливо ідентифікувати. Зокрема, під 1653 р. віднотовано поранення Зофії малярки, вдови⁴²⁸. Документи найближчого попереднього періоду вказують одразу декількох тогочасних майстрів, одружених із Зофією. Це Ян Тромінські (остання згадка 1643), Станіслав Кашубські (1647), Александр Стефановіч (1647). Оскільки в наведеному записі 1653 р. про саму вдову немає ніяких супутніх відомостей, ідентифікувати її особу немає змоги.

Пов'язання з середовищем короля Яна III Собеского засвідчують також матеріали жовківського замкового архіву: *Александрович В.* Українські малярі польського короля... – С. 59–60.

⁴²³У літературі в цьому зв'язку його віднотував уже: *Rastawiecki E.* Słownik... – Warszawa, 1850. – Т. 1. – С. 266–267.

⁴²⁴*Poplatek J., Paszenda J.* Słownik jezuitów artystów. – Kraków, 1972. – С. 134–135.

⁴²⁵*Ibidem.* – С. 105, 187.

⁴²⁶ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 459. – С. 229.

⁴²⁷Виявом саме такої постави сприймається, зокрема, ігнорування у нещодавно опублікованій не прозбавленій фактичних помилок біограмі Юрія Шимоновича-молодшого (польськ. Jerzy Eleuter Siemiginowski) в новішому багатотомному польському словнику митців давно впроваджених до наукового вжитку джерельних відомостей про українське походження знаного маляра короля Яна III Собеского, див.: *Kolendo-Korczak K.* Siemiginowski Szymonowicz Jerzy (Georgio, Georgius) Eleuter / *K. Kolendo-Korczak* // Słownik... – Т. 10. – С. 466–475. У біограмі зовсім не використано новішої української літератури про майстра, а його українське походження, стверджене на численних джерелах, зокрема, й у врахованій польськомовній статті (*Aleksandrowycz W. S.* Nowe materiały... – С. 111–122), “делікатно” замовчано: *Kolendo-Korczak K.* Siemiginowski Szymonowicz... – С. 466. Втім, очевидним “апокрифом” є уже само вжите у словнику “традиційне” для польської літератури “складне” іменування майстра, не зафіксоване в автентичних джерелах. З походженням він був Шимоновичем, а в останній період життя виступає як Семігінівські. Еволюцію іменування на підставі документів відтворено: *Александрович В.* С. Отец и сын Шимоновичи... – С. 213. Аналогічна ситуація спостерігається і в іншій новішій, так само не без помилок, польській біограмі майстра, також відзначений послідовним замовчуванням його українське походження: *Sulewska R.* Siemiginowski (Szymonowicz) Jerzy Eleuter (ok. 1660 – ok. 1711) / *R. Sulewska* // *Polski Słownik Biograficzny.* – Kraków; Warszawa, 1996. – Т. 37/1, zesz. 152. – С. 37–42.

⁴²⁸ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 462. – С. 2146.

Не підтверджено також належність до професійного середовища окремих осіб, свого часу на підставі вибірково використаних відомостей впроваджених до літератури як малярі. Зокрема, пекарями виявилися іменовані в окремих актових записах як *pictores* та *pistores* Себастьян Кальман⁴²⁹ й Альберт Єнжеєвські (Єнджейовіч)⁴³⁰. Аналогічна ситуація постає і зі свідчень про не зафіксованого в літературі Бартломея Дололецького (1671), записаного як “*pictor*” і “*pistor*”⁴³¹. Як уже відзначено, не є рідкістю також помилення на тій самій zasadі малярів з мулярами (*malarz* – *mularz*). Через це не вдалося з’ясувати, зокрема професію згаданого Миколая Весоловського. У 1659 р. він разом з дружиною Барбарою хрестив сина Яна. При цьому куми – маляр Є. Малеховіч та Маргарета курдибанничка⁴³² вказують, радше на відповідне професійне середовище. Проте в записі про хрещення 1668 р. сина Міхала той самий майстер фігурує як “*magary*”⁴³³. Відготований як маляр під 1645 р. в судовій справі про подружню зраду передміщанин Станіслав Богушик з дружиною Зофією⁴³⁴ під тим самим роком у того ж писаря значиться ще також як “*textor*”, а в іншому місці – муляр⁴³⁵. Цей найяскравіший приклад “писарських жартів” виступає найвимовнішим свідченням того, наскільки непевними і навіть непередбачуваними здатні бути свідчення наявних джерел.

Трапляється навіть помилення імен: побіжно відзначений під 1643 р. у чорнових записах вїтївського уряду Станіслав Сідорські⁴³⁶, як випадало би здогадуватися, правдоподібно, ідентичний зі знаним у тогочасному Львові маловідомим перемишльським українським майстром Євстахієм Сидорським⁴³⁷, власне в цьому записі

⁴²⁹Був сином померлого не пізніше 1598 р. Анджея Кальмана і Катажини, уже на той час одружений з Барбарою: ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 2. – С. 233. За свідченням вдови померлого не пізніше 1610 р. брата Петра, він походив з села Кобиляни біля Кракова: Там само. – Спр. 392. – С. 349. С. Кальман мешкав на Псячому ринку (Там само. – Спр. 142. – С. 176; Спр. 304. – С. 1523), де якийсь *Andreas Kalman* відготований уже під 1569 р.: *Описи...* – С. 59. У Львові виступає як пекар (крім наведених записів, див. також: Там само. – Спр. 142. – С. 676; Спр. 304. – С. 1404, 1523). До літератури як маляра його впровадив: *Mańkowski T. Lwowski sech...* – С. 59. Однак використаний при цьому документ 1617 р. про визнання боргу явно має помилку вже у чорновику: ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 451. – С. 784. Звідсіля її перенесено до чистового запису, який і став джерелом для Т. Маньковського. Під 1620 р. зафіксований також львівський книгар Ян Кальмановіч: Там само. – Спр. 305. – С. 1102.

⁴³⁰Див.: ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 38. – С. 936; Спр. 39. – С. 7, 237, 238; Спр. 146. – С. 445; Спр. 148. – С. 309.

⁴³¹ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 473. – С. 730, 733.

⁴³²Там само. – Ф. 197. – Оп. 2. – Спр. 1250. – Арк. 625.

⁴³³Там само. – Спр. 1251. – Арк. 90.

⁴³⁴Там само. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 401. – С. 1470.

⁴³⁵Там само. – Спр. 460. – С. 1360, 1377.

⁴³⁶Там само. – Спр. 459. – С. 2625.

⁴³⁷Про нього див.: *Александрович В. Зі студій...* – С. 520; *Його ж. Середовище українських малярів Перемишля у XVII столітті / В. Александрович // Україна у Центрально-Східній Європі (з найдавніших часів до XVIII ст.).* – Київ, 2002. – Вип. 2. – С. 240–244; *Його ж. Львівське середовище...* – С. 52–53. Пор. також: *Його ж. Подорож львівських малярів Івана Лукашевича (Добротворського) та Євстахія Сидорського до Ясс у 1647 році / В. Александрович // Вісник Львівського університету. Серія історична.* – Львів, 2002. – Вип. 37, ч. 2. – С. 49–61.

вперше віднованим у місті⁴³⁸. Так само Є. Чвохеровіч у расецьких актах під 1633 р. записаний як “Petri Czwocherowicz pictori”⁴³⁹, а його вдова подана дружиною Яна⁴⁴⁰, хоча насправді так звали її сина.

Інший аспект “писарської сваволі” пов’язаний із записом у полонізованій версії українських імен і прізвищ майстрів. Для прикладу можна вказати судовий процес 1666 р. у війтівському уряді, учасниками якого виступають “Roman, Mathias pictorum socy” “Ioannes Bielecky et Thomas sartorum socy”. За свідченням маляра Луки Дашкевича, усі вони разом йшли з церкви й позваний запросив їх на горілку до маляра І. Александровича. Свідчила також його дружина, записана як “Janowa malarka”⁴⁴¹. Тобто, йдеться про ситуацію з українського середовища, проте писар послідовно полонізував усіх учасників та відзначених у матеріалах судового процесу. На підтвердження всезагального характеру такої практики можна навести вже давніше зауважену аналогічну ситуацію з волинського містечка Луків (давній Матіїв) середини XVIII ст.⁴⁴² Тому, вірогідно, якась кількість з-поміж віднованих унікальними згадками джерел персонажів насправді може не належати до латинського культурного середовища. В окремих випадках, особливо при поодиноких документальних нотатках без докладніших, як у наведеній ситуації 1666 р., відомостей, національно-культурну належність з’ясувати не вдається. Для прикладу може послужити одинокий раз принагідно зафіксований “Ян Ставські”, челядник українського маляра І. Городецького, якого майстер відсилав до замовника і який потім склав заяву з відповідного приводу в суді (1648)⁴⁴³. Зазначена практика полонізації українських імен і прізвищ у поточному діловодстві львівських канцелярій та документально стверджені непоодинокі випадки співпраці майстрів обох культурно-історичних орієнтацій не дають змоги з’ясувати культурну належність вказаної у цьому конкретному випадку особи.

Очевидно, окремі майстри, про яких немає докладніших відомостей, зафіксовані на сторінках львівських актових матеріалів випадково й до місцевого професійного середовища не мають ніякого стосунку. Ранній такий приклад пропонує Альберт Лежайські, від імені якого 1614 р. накладено арешт на майно покійної Анни, вдови Валентина Кікляжа⁴⁴⁴. Документ не вказує та те, що їх пов’язувало й чи насправді існували

⁴³⁸Найраніші впроваджені досі до літератури відомості про нього датовані – непевно – 1644 р., або ж ранішим часом, див.: *Александрович В.* Львівське середовище... – С. 53.

⁴³⁹ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 48. – С. 939.

⁴⁴⁰Там само. – Спр. 399. – С. 420–421.

⁴⁴¹Там само. – Спр. 469. – С. 1520, 1521, 1522.

⁴⁴²На підтвердження всезагального характеру такої практики можна навести вже давніше зауважену аналогічну ситуацію з волинського містечка Луків (давній Матіїв) середини XVIII ст.: *Александрович В.* Малярі та різьбарі Лукова (Матієва) у XVIII столітті / В. Александрович // Волинська ікона: дослідження та реставрація: матеріали XIV міжнародної наукової конференції (м. Луцьк, 29–30 жовтня 2007 р.). – Луцьк, 2007. – С. 26. Це тільки одинокий випадковим збігом обставин віднайдений і впроваджений досі до літератури факт з відповідної практики.

⁴⁴³ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 461. – С. 13.

⁴⁴⁴Там само. – Спр. 395. – С. 279. Очевидно, ідентичний з майстром, який 1620 р. малював втрачену церкву святих Кузьми і Дем’яна в селі Старе Село поблизу міста Любачів, тепер на території Польщі. На малювання та його автора вказав: *Giemza J.* Malowidła ścienne jako

якісь контакти майстра зі Львовом. Найяскравіший з нечисленних таких випадків пов'язаний з віднованим під 1645 р. малярчиком Томашем Адамовічем⁴⁴⁵, ідентичним зі знаним згодом краківським майстром⁴⁴⁶. Очевидно, львівські акти могли зберегти більше подібних випадків серед поодиноких нотаток про окремих митців. Проте відсутність ширших відомостей чи наявність таких винятково серед львівських архівних матеріалів не дають змоги, як, наприклад, у випадку Т. Адамовіча чи В. Лежайського, сприйняти їх у властивому історичному контексті. Не бракує, звичайно, у львівських джерелах й нотаток про позальвівських митців, відзначених власне як такі⁴⁴⁷.

Наведений перелік чинних у Львові упродовж XVII ст. малярів європейського культурного кола доповнюють поодинокі тільки осілі в осередку митці, прибулі з Європи⁴⁴⁸, знані, проте, винятково в першій половині століття. Першим з них виступає француз Жан Шенс (... 1593–1612), член первісного складу малярського цеху, який, правда, мав покинути Львів ще перед початком нового століття. Востаннє у місті він зафіксований ще під 1597 р.⁴⁴⁹ й надалі виявляється пов'язаним винятково з Перемишлем та Замостям⁴⁵⁰.

Значно докладніше відображений у джерелах прибулий з Кракова виходець із Ренн у Бретані на території Франції Жан Крезвалле (у місті іменований також Яном Дзіані), відзначений на місцевому ґрунті з-перед 1623 р.⁴⁵¹ 23 червня 1623 р. князь О. Заславський писав йому про необхідність намалювати для себе портрети троцького воєводи Олександра Хоткевича та його дружини, Катажини з Корняктів, а також “вибрати ретракт” – скопіювати портрет провінціала домініканців Антоніна з оригіналу, який належав львівському патрицієві Міколаєві Вільчку⁴⁵². Відомо також, що майстер

element wystroju drewnianych cerkwi w XVII wieku / J. Giemza // *Sztuka cerkiewna w diecezji przemyskiej. Materiały z międzynarodowej konferencji naukowej 25–26 marca 1995 roku* / [pod red. Jarosława Giemzy, Andrzeja Stepana]. – Łańcut, 1999. – S. 89.

⁴⁴⁵ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 460. – С. 1003.

⁴⁴⁶Прийнятий до цеху в 1655 р., остання згадка – авторський підпис на датованому 1673 р. “Непорочному зачатті” (Національний музей у Кракові): Adamowicz Tomasz // *Słownik...* – Т. 1. – S. 6–7.

⁴⁴⁷Увагу до цього явища привернув ще: *Mańkowski T. Lwowski cech...* – S. 59–60.

⁴⁴⁸Їх малочисельність – одна з прикмет мистецької культури середовища, у малярстві якого митці європейського походження ніколи не посідали помітнішої позиції, хоча присутні до самого кінця XVIII ст. Докладніше співвідношення приїжджих та місцевих майстрів на львівському ґрунті й окреслених їх присутністю напрямів професійної культури показано на прикладі скульпторів уже пізнішого часу – першої половини XVIII ст.: *Александрович В.* Львівське середовище скульпторів...

⁴⁴⁹*Александрович В.* Львівське середовище малярів... – С. 96.

⁴⁵⁰Про цей період біографії митця див.: *Frazik J. T. Sztuka...* – S. 217, 219; *Александрович В.* Західноєвропейські малярі... – С. 315; *Ejusdem. Środowisko malarzy zamojskich czasów Jana Zamoyskiego (Część 2)* / W. Aleksandrowicz // *Spheres of culture.* – Lublin, 2015. – Vol. 10. – S. 321–323.

⁴⁵¹*Александрович В.* Західноєвропейські малярі... – С. 317; *Його ж.* Українське портретне малярство XVI–XVIII століть. Наближення до історії / В. Александрович // *Український портрет...* – С. 57; *Його ж.* Мистецькі клопоти... – С. 206.

⁴⁵²*Його ж.* Мистецькі клопоти... – С. 206–207.

малював портрет львівського бургомистра Мартина Кам'яна після його смерті⁴⁵³. Здокументовані контакти маляра зі шляхтичем Іваном Боярським, сином священника міської Успенської церкви, відображені через накладення арешту на майно після його смерті наприкінці 1633 р., підказують припущення про можливість авторства французького митця щодо позначеного виразними елементами західної традиції титульного аркушу Архирейського Службника і Требника, виготовленого на замовлення І. Боярського (Київ, Національна наукова бібліотека України імені Володимира Вернадського)⁴⁵⁴. Востаннє маляр як "старий" відзначений у джерелах під 1644 р.⁴⁵⁵ й далі певних відомостей про нього немає. Окремі архівні записи як з-перед, так і після цієї дати зі згадками про маляра Яна Крезвалле або Дзіані без конкретніших відомостей щодо самої особи можуть стосуватися як його, так і його сина. Зокрема, безперечно, про сина йдеться у свідченні від 19 лютого 1650 р. зі згадкою про його вдову Ядвігу Войшанку⁴⁵⁶. За такої особливості наявних документів не вдається встановити, про кого з них йдеться у цілому ряді джерельних записів кінця 30–40-х років, відколи 1636 р. при хрещенні сина Станіслава в джерелах виступає Як Крезвалле-молодший⁴⁵⁷, 1642 р. він хрестив сина Александра⁴⁵⁸. Саме він 1639 р. прийнятий до міського права, на що вказує, зокрема, вжита у відповідному записі версія прізвища – *Dzianik*⁴⁵⁹, яку, звичайно, ніяк не випадало би співвідносити з батьком. Очевидно власне сина стосуються також і зафіксовані принагідною вказівкою 1648 р. стосунки з уже померлим на той час брацлавським воєводою Александром Домініком Казановським⁴⁶⁰, що вказує на можливість виконання певних робіт для нього. Відзначений так само різнорідними контактами не тільки в місті, а й поза ним інший син – Александр, відомий за метричними записами хрещення дітей Станіслава (1636) та Яна (1638)⁴⁶¹, хоча якийсь

⁴⁵³ *Його ж.* Західноєвропейські малярі... – С. 316.

⁴⁵⁴ *Александрович В., Мицько І.* Архирейський Службник і Требник Івана Боярського. Нова інтерпретація унікального рукописного кодексу 1632 р. / В. Александрович, І. Мицько // Пам'ятки України. – 1993. – Ч. 1–6. – С. 82–83; *Александрович В.* Архирейський Службник і Требник Івана Боярського. Походження та мистецьке оздоблення унікального львівського рукопису 1632 року / В. Александрович // Архирейський Службник і Требник Івана Боярського. – [Львів, 2013]. – С. 11 (без пагінації).

⁴⁵⁵ *Александрович В.* Західноєвропейські малярі... – С. 317. Коли врахувати появу майстра як челядника в Кракові ще 1595 р. (*Gąsiorowski W.* *Cechi krakowskie...* – S. 24), він для того часу, справді, мав бути вже немолодим.

⁴⁵⁶ ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 61. – С. 1020. До Ж. Крезвалле запис відніс ще: *Łoziński W.* *O lwowskich malarzach...* – Szp. XLVIII.

⁴⁵⁷ *Александрович В.* Західноєвропейські малярі... – С. 317.

⁴⁵⁸ ЦДІАЛ України. – Ф. 197. – Оп. 2. – Спр. 1250. – Арк. 458.

⁴⁵⁹ Там само. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 649. – С. 155. Пор.: *Album...* – S. 277. Свого часу цей запис помилково віднесено до батька: *Mańkowski T.* *Lwowski cech...* – S. 60. Далі таке трактування послідовно втілювала й новіша література.

⁴⁶⁰ У літературі вперше відзначені щодо Ж. Крезвалле: *Александрович В.* Львівське середовище... – С. 53.

⁴⁶¹ ЦДІАЛ України. – Ф. 197. – Оп. 2. – Спр. 1250. – Арк. 379, 398. 1636 р. майстер відготований також як кум: Там само. – Арк. 370 зв.

Александр Крезвалле відготований ще під 1626 та 1628 рр.⁴⁶², й свідченнями у різних родинних справах⁴⁶³. Тільки в одному документі 1634 р. він названий малярем⁴⁶⁴. Про його професійну діяльність нічого не відомо⁴⁶⁵. Родина відготована також у контактах зі знаним згодом міським урядовцем, хроністом Юзефом Бартломеєм Зіморовічем: 1632 р. Ян (не відомо – батько чи син) хрестив його доньку Катажину, а через два роки Александр встановив його своїм уповноваженим⁴⁶⁶.

Скромно засвідчений у львівських джерелах й прибулий з Кракова італієць П'єтро Мордессі (перед 1617–1632)⁴⁶⁷. Як уже зазначалося, 1625 р. він виїжджав до Крем'ячця й позичав для цього гроші. Наприкінці життя він на замовлення шляхтича Боярського – як випадає здогадуватися, йдеться про того ж Івана – мав намалювати вівтар святого Станіслава Костки для костьолу єзуїтів у Львові, проте помер, не закінчивши роботи⁴⁶⁸. Це свідчення вказує на можливість причетності й італійського майстра до ілюстрацій згаданого Архирейського Службника і Требника, який замовив І. Боярський. Певне уявлення про творчість митця наприкінці життя дає збережений акт вицінення його майна, називаючи, зокрема, невелику картину на мідній блясі “Моління про чашу”, дві невеликих не закінчених картини також на мідній блясі, сюжети яких не вказано, “Преображення” та “Моління про чашу” на полотні й ще чотири не закінчених картини також на полотні, тематику яких так само не зазначено, “Благовіщення” на блясі та мальовану жовнірську хоругву. Реєстр продажу майна додає до них ще стару мальовану колтрину за злотий і п'ятнадцять грошів⁴⁶⁹. Наведені відомості про незавершені роботи доводять несподівану смерть італійського майстра, а продаж спадку підказує висновок, що з родини у місті нікого не було.

Така скромна присутність малярів – вихідців з Європи сприймається однією з прикметних особливостей еволюції малярської традиції на місцевому ґрунті. З одного боку, вона засвідчує включення львівського професійного середовища до ширшого

⁴⁶² Александрович В. Західноєвропейські малярі... – С. 317.

⁴⁶³ ЦДІАЛ України. – Ф. 9. – Оп. 1. – Спр. 120. – С. 80–81; Спр. 123. – С. 22, 23; Спр. 124. – С. 1292; Спр. 407. – С. 9, 16; Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 49. – С. 356, 357, 363 (pictoriae artis socy); Спр. 98. – С. 2248, 2254.

⁴⁶⁴ Там само. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 49. – С. 363.

⁴⁶⁵ Остання віднайдена згадка про представників цієї родини належить до 1670 р., коли “Nobilis Alexander de Kreuzwalle vulgo Dziani” з сестрою Катажиною і братом, францисканцем Маріаном (хресне ім'я Станіслав) продали свою посілість на Галицькому передмісті поблизу костьолу августинців (тепер церква святої Анни): ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 407. – С. 9, 16. Пор. також: Там само. – Спр. 470. – С. 1720, 1724–1725. Не відомо, йдеться про дітей А. чи Я. Крезалле. Через подальшу відсутність джерельних переказів про представників цієї родини у Львові такий крок випадало би тлумачити вірогідним відображенням наміру покинути місто.

⁴⁶⁶ ЦДІАЛ України. – Ф. 197. – Оп. 2. – Спр. 1250. – Арк. 272 зв.; Ф. 9. – Оп. 1. – Спр. 120. – С. 80–81.

⁴⁶⁷ Зіставлення відомостей про нього див.: Александрович В. Західноєвропейські малярі... – С. 316–318. Пор. також: *Ejusdem*. Mordessi (Mordasson) Piotr / W. Aleksandrowicz // *Słownik*... – Т. 5. – С. 646–647.

⁴⁶⁸ Александрович В. Архирейський Службник... – С. 82.

⁴⁶⁹ Його ж. Західноєвропейські малярі... – С. 318.

мистецького контексту тогочасної Польщі, для якої характерна діяльність вихідців з Європи в окремих великих містах чи на службі в найбільших магнатів⁴⁷⁰. З іншого – показовою є притаманна для “окраїни європейської цивілізації” малочисельність таких кадрів, і, внаслідок цього, – їх скромне місце та роль як у професійному середовищі, так і еволюції професійної практики⁴⁷¹.

Окреме явище традиції – вже раніше опрацьоване середовище вірменських малярів⁴⁷² з “уславленим” давніше контактами з “Мнішками” й Дмитрієм Самозванцем⁴⁷³, однак, як виявилось, цілком видуманими, С. Богушовичем (після 1575–1648), матеріалів про професійну активність якого, практично, не віднайдено⁴⁷⁴. Уже

⁴⁷⁰Цей досить рідкісний на західноукраїнському ґрунті аспект традиції ілюструє постать зафіксованого в 1646 р. при дворі Конєцпольських у місті Броди на Львівщині Ламберта ван Вестерфельда, брата знаного маляра литовського гетьмана Януша Радивиля – Абрахама ван Вестерфельда: *Александрович В.* Малярський осередок у Бродях / *В. Александрович // Дзвін.* – 1990. – № 3. – С. 114–115. Правдоподібно, в зазначеному контексті варто згадати також зайнятого на службі в познанського воеводи Яна Остророга, який мав маєтності на Львівщині (зокрема, йому належав ключ з центром в містечку Комарно) ближче не відомого Гануша Фоннеса, принагідно зафіксованого під 1605 р. у Львові. До літератури впроваджені: *Łoziński W.* Złotnictwo lwowskie w dawnych wiekach 1384–1640 / *W. Łoziński.* – Lwów, 1889. – S. 87. Т. Маньковскі полонізував митця, називаючи Яном: *Mańkowski T.* Lwowski sech... – S. 59. Павло Жолтовський помилково вказав на походження майстра з Аугсбурга в Німеччині та його належність до львівського малярського осередку: *Жолтовський П. М.* Словник-довідник... – С. 229; *Його ж.* Словник... – С. 173. Давніша література традиційно перебільшувала наявність джерельних переказів про діяльність поодиноких представників професійного середовища на службі в в представників суспільних еліт. Критичний перегляд відповідних матеріалів див.: *Александрович В.* “Надвірний маляр”. Замовники-можновладці та виконавці у мистецькій практиці західноукраїнських земель XVII століття // *Patrimonium.* Студії з ранньомодерної історії Центрально-Східної Європи. – Київ; Краків, 2015. – Т. 1: Ранньомодерна людина: простір – влада – право XVI–XVIII століть / [за ред. В. Михайловського і Я. Столицького]. – С. 241–255.

⁴⁷¹У цьому зв’язку не зайве пригадати активність у мало досі знаному важливому осередку в Любліні упродовж першої половини століття так само тільки одинокого європейського вихідця – зафіксованого упродовж 1605–1639 рр. Якопо Тебальді з Італії: *Aleksandrowycz W.* Malarstwo portretowe w kręgu Jana Zamoyskiego (Część 2) / *В. Aleksandrowycz // Spheres of culture.* – Lublin, 2014. – Vol. 8. – S. 372–373.

⁴⁷²*Александрович В.* Епілог... – С. 136–150; *Його ж.* Малярі вірменського походження... – С. 537–554.

⁴⁷³Найдокладніше цю версію розвинув: *Gębarowicz M.* Początki malarstwa historycznego w Polsce (Studia z historii sztuki. – Т. 34) / *М. Gębarowicz.* – Wrocław etc., 1981. – S. 122–157.

⁴⁷⁴*Александрович В.* Архівні матеріали до російського епізоду в біографії львівського маляра вірменського походження Симона Богушовича / *В. Александрович // Український археографічний щорічник.* Нова серія (Український археографічний збірник. – Т. 4). – Київ, 1992. – Вип. 1. – С. 211–219; *Його ж.* Симон Богушович. – С. 54–70. У джерелах без конкретних відомостей зафіксовано два приклади професійної активності вірменського митця – не вказане малювання у міському арсеналі (1615) й так само не вказане замовлення коронного канцлера і гетьмана Станіслава Жулкевського (1620): *Його ж.* Малярі вірменського походження... – С. 545; *Його ж.* Архівні матеріали... – С. 64. Попри ці уже два десятиліття тому опубліковані джерельні відомості, “богушовичада” продовжує розроста-

скромно задокументована діяльність найстаршого їх представника – Павла Богуша (...1570–1605)⁴⁷⁵ виступає однозначно звернутою до західної традиції⁴⁷⁶. Джерела не зберегли переказів щодо того, відколи така орієнтація утвердилася серед львівських вірменських майстрів, проте як сам П. Богуш, так і його значно чисельніші наступники з XVII ст. працювали, найперше, саме в такому руслі⁴⁷⁷. До осередку належали також знані тільки за поодинокими скупими документальними переказами ще два сини П. Богуша – Богуш (...1615–1648...) та Ян (1615)⁴⁷⁸.

Авак Хидирович з Кам'янця-Подільського задокументований від 1631 р. коли відступив братові Христофорові свою частку будинку зі спадку по покійному батькові Хидирові Урбейовичу і матері Марті в Кам'янці⁴⁷⁹. Як випадає здогадуватися, це було пов'язано з перенесенням до Львова, де перед 1634 р. він одружився з Анастасією. Одинока принагідно побіжно відзначена в джерелах щойно 1652 р. його робота – сім картин сивілл⁴⁸⁰. Піля 1634 р. матеріалів про нього не виявлено, проте наведена нотатка 1652 р. посередньо свідчить, що на той час він ще мав жити. Якоб Туманович відготований від 1619 р. коли ще був малярським челядником. Збереглися відомості, що він торгував, мабуть, – полотном й помер не пізніше 1643 р. У посмертному описі його майна вказано 44 мальованих на полотні картини, оцінених по три злотих кожна,

тися. Новішим свідченням її “успіху” є недавня публікація з новим визнанням оригіналом вірменського митця званої картини прийняття послів у Грановитій палаті Московського Кремля (Москва, Державний історичний музей): *Matygina A. M. Obraz przyjęcia posłów polskich przez Dymitra Samozwańca I w Granowitoj Pałacie 3(13) maja 1606 roku ze zbiorów Państwowego Muzeum Historycznego w Moskwie w świetle źródeł / A. Matygina // Biuletyn Historii Sztuki. – 2013. – Nr 2. – S. 327–337*. Насправді йдеться про копію картини зі збірки Національної історичної галереї в Будапешті, зроблену 1873 р.: *Уваров С. С. Неизвестный русский памятник 1606 г. / С. С. Уваров // Древности. Труды Московского Археологического общества. – Москва, 1874. – Т. 4. – С. 171–176*. Автор пригадав це забуте повідомлення й спростував давніші твердження про картину як нібито оригінал початку XVII ст. ще понад чверть століття тому: *Александрович В. Архівні матеріали... – С. 214*.

⁴⁷⁵Найдокладніше про нього див.: *Александрович В. Павло Богуш. – С. 89–126*.

⁴⁷⁶*Александрович В. Малярі вірменського походження... – С. 553; Його ж. Павло Богуш. – С. 119–123*.

⁴⁷⁷На це вказують навіть найменше “європеїзовані” поміж їх спадщиною зображення апостолів Матвія та Марка (Національний музей у Львові імені [митрополита] Андрея [(Шептицького)]) До літератури впроваджені: *Mańkowski T. Lwowski cech... – Tabl. XXVI*. Новіші кольорові репродукції див.: *Свенціцька В. Спадщина віків. Українське малярство XIV–XVIII століть у музейних колекціях Львова / В. Свенціцька, О. Сидор. – Львів, 1990. – Іл. 69 (“Свангеліст Матвій”); Гаюк І. Ілюстрована енциклопедія вірменської культури в Україні. З каталогізованим додатком переліку пам'яток вірменської культури в галереях та заповідниках: в 2-х т. / І. Гаюк. – Львів, 2013. – Іл. 57, 58*.

⁴⁷⁸*Александрович В. Павло Богуш. – С. 118–119; Його ж. Малярі вірменського походження... – С. 543*.

⁴⁷⁹ЦДІАЛ України. – Ф. 52. – Оп. 2. – Спр. 398. – С. 347; Спр. 431. – С. 470.

⁴⁸⁰*Александрович В. Малярі вірменського походження у Львові перед серединою XVII ст. / В. Александрович // Марра Mundi. Збірник наукових праць на пошану Ярослава Дашкевича з нагоди його 70-річчя. – Львів; Київ; Нью Йорк, 1996. – С. 552*.

та два куски полотна, приготовлених до малювання⁴⁸¹. Від 1629 р. документи декілька разів відзначають Василя Кеверовича. Восстаннє його згадано в інвентарі майна вірменина Христофора Івашковича (1650), якому він заставив 35 картин вартістю 70 злотих, а також 16 картин вірменського маляра Х. Захновича⁴⁸². Одиноким документом 1645 р. відзначені син вірменського священика Андрій Дерзахаріяшевич⁴⁸³ та малярчик Симон, якого наступного року заарештував Христофор Захнович⁴⁸⁴. Мешканець Святоянської юридики Христофор Янтощик 1647 р. мав сутичку з малярським учнем Я. Бірецьким, а через два роки його згадано перебуваючим присмерті⁴⁸⁵.

Краще задокументованим вірменським майстром середини – другої половини століття виступає Христофор Захарія Захнович, нотований від 1645 р. й померлий після 1689 – не пізніше 1695 р., одружений з вдовою Варварою Юхновичівною⁴⁸⁶. Він не тільки зафіксований упродовж так тривалого періоду, а й відомий з чималої активності в цеховій організації львівських малярів. Зокрема, не пізніше 1665 р. його призначили помічником літнього на той час цехмайстра І. Корунки й після його смерті він претендував посісти відповідне місце⁴⁸⁷, проте цей намір не увінчався бажаним результатом. Джерела відноували дві його роботи, але без докладніших відомостей. У 1656 р. він уклав контракт зі шляхтичем Бартломеєм Каліновським на малювання менши якогось вітваря, а через десять років, як уже згадано, разом з А. Краузом малював вітвар у Вірменському соборі. Деяко більше збереглося свідчень про його купецькі інтереси, немалі суми, якими він оперував, та майнове становище. Поєднання малярства з купецтвом не було рідкістю як серед львівських вірменських малярів, так і, очевидно, в професійному середовищі загалом. Однак немає свідчень з приводу того, як у повсякденному житті малярський фах поєднувався з торговими інтересами.

Нечисленними документальними згадками 1656–1667 рр. зафіксований Павло Дербедросович⁴⁸⁸. Більшість відомостей про нього, починаючи від першого документального запису, стосуються малювання сидел та конфліктів на цьому ґрунті з сидлярами, відомостей про інші роботи не виявлено. Майстер мав якийсь документ міського уряду з 1659 р., який визнавав його малярем, був одружений з Софією Габрієлівною. Уже 1656 р. у нього працював не названий на ім'я челядник. Через два роки він судився з вірменським малярем Г. Богушевичем, що виступає одиноким зафіксованим слідом контактів у професійному середовищі.

Ще один краще задокументований вірменський майстер другої половини століття – Григорій Богушевич або Богданович, судячи з патроніму, міг бути сином Богуша Богушевича, хоча документального підтвердження цьому немає. У джерелах він відзначений від 1658 р. коли судився зі згаданим П. Дербедросовичем. Він був католиком,

⁴⁸¹ Там само. – С. 550.

⁴⁸² Скупі відомості про нього див.: *Александрович В.* Малярі вірменського походження... – С. 550–552.

⁴⁸³ *Александрович В.* Малярі вірменського походження... – С. 552.

⁴⁸⁴ *Його ж.* Епілог... – С. 146.

⁴⁸⁵ *Його ж.* Малярі вірменського походження... – С. 552–553.

⁴⁸⁶ *Його ж.* Епілог... – С. 137–141.

⁴⁸⁷ *Łoziński W.* O lwowskich malarzach... – Szp. XLVIII–XLIX.

⁴⁸⁸ Скромні відомості про нього зібрано: *Александрович В.* Епілог... – С. 141–142.

парафіянином кафедрального костюлу й дітей хрестив саме в ньому – Симон (1662), Ян (1663) Агнешка (1663)⁴⁸⁹, Юзеф (1668), Томаш (1672), Томаш (1673), Домінік (1678), Францішек (1680). Як і Х. Захнович, він стояв осторонь відновлення 1662 р. малярського цеху, проте в 1671 р. навіть був цехмайстром. Його професійна діяльність відображена в джерелах скромно. Як уже згадувалося, 1668 р. він виконував певну роботу разом з Я. Кальсмітом й тоді ж відмовлявся малювати якісь ліхтарі для монастиря домініканців разом з А. Краузом. Помер майстер між 3 вересня 1694 та 20 травня наступного року коли його будинок уже було розподілено між спадкоємцями. Його сини Ян, Юзеф, Міхал і Томаш стали малярами, проте виступають у документах як самостійні майстри тільки після смерті батька. Вони більше працювали уже в наступному столітті⁴⁹⁰.

Останнім відновленим у джерелах вірменським майстром століття є згаданий Я. Г. Яскевич, якого малярські цехмайстри позивали в 1685 р. через заборговану цехову оплату за вісім років й знову наступного року (див. вище). У 1694 р. його позивав до суду Г. Богушевич, оскільки він мав зганити дзиди, які той продав литовському стражникові⁴⁹¹.

Вірменський чинник презентується окремим своєрідним акцентом у місцевій малярській традиції західної орієнтації, хоча його спадщина, здебільшого, втрачена, а вцілілі з усього століття поодинокі розрізнені зразки, які випадає співвідносити з творчістю відповідних майстрів, й досі не систематизовано⁴⁹².

Зібрані в результаті планомірного вивчення львівських архівних фондів джерельні матеріали описують зафіксоване на місцевому ґрунті середовище творців. За винятком відзначених авторськими підписами згаданих епітафії Ю. Шольц-Вольфовіча та двох картин Я. Маліновського, автентичної авторської спадщини представників аналізованого напрямку львівського малярства ідентифікувати досі не вдалося. Зроблені в давнішій літературі з притаманними тому часові незмінно поверховими підходами окремі пропозиції щодо авторства окремих позицій малярської спадщини не засновані на переконливих аргументах й через те давно пережили відведений їм вік та повинні бути відкинуті як з наукового огляду необґрунтовані і безпідставні. Доступні джерельні відомості ні в одному окремо взятому випадку немає змоги поєднати з не так уже й численними нині конкретними позиціями малярської спадщини: традиційно для місцевої мистецької практики, вона залишається анонімною.

Як переконує навіть поверхове зіставлення, подібно до самого професійного середовища, його практично зовсім досі не опрацьована спадщина також презентуються винятково різноманітно. У цьому різноманітті яскраво виступає й водночас, зі свого боку, знаходить показове підтвердження строкатість середовища малярів європейської культурно-історичної орієнтації, послідовно засвідчена опрацьованим фондом писемних джерел, що відображають зафіксованих на місцевому ґрунті митців.

⁴⁸⁹Обидва записи зазначеного року знаходяться в двох наступних метричних книгах, очевидно, в котрійсь з дат допущено помилку, див.: ЦДІАЛ України. – Ф. 197. – Оп. 2. – Спр. 1250. – Арк. 684 зв.; Спр. 1251. – Арк. 21.

⁴⁹⁰Про них див.: *Александрович В. Епілог...* – С. 145–149.

⁴⁹¹*Александрович В. Епілог...* – С. 145.

⁴⁹²Найповнішу їх репрезентацію зібрано: *Гаюк І. Я. Ілюстрована енциклопедія...* (повторено “традиційні авторські атрибуції”).